

Ottlik Géza

Hajnali háztetők

1956

Augusztus végén nyílt meg a kiállításom a Váci utca sarkán, s noha a lapok általában elismeréssel írtak a képekről, melyeket huszonöt évi munkásságom anyagából magam válogathattam össze, az egyik nagyobb vásznamat majdnem valamennyien kifogásolták. Vitatható értékű kép, elismerem. Félig-meddig tréfából festettem egyszer. Ülő férfit ábrázol, aki hegedül a mellette ülő ruhátlan, szőke lánynak, bal lábánál pedig egy felöltözött nő ül a földön és hallgatja a hegedűszót. A hegedűs is csodálatosan szép fiú, a szőke lány is tündökletes, mégis a kritikusok egybehangzóan azt panaszolták, hogy valami „nyugtalanító diszharmónia” árad róluk, „hibásan fogtam fel a témát”, ahogyan egyikük írta, s kivált azt nem értik, miért adtam a képnek azt a címet, hogy „Hajnali háztetők”.

Az igazság az, hogy én egyáltalán nem ezt a címet adtam neki. Amikor megkaptam a katalógus kefelevonatát, a titkár rámutatott egy piros ceruzával megjelölt sorra:

„77. Hegedülő férfi, ülő akt és egy titkos prostituált képmása. 1943. Olaj, 170 × 137.”

- Lőcs elvtárs azt üzeni - mondta -, hogy ezt a címet meg kell változtatni.

Pedig ez már a harmadik cím volt. Úgy kezdődött a dolog, hogy még augusztus elején, egy pénteki napon rám telefonáltak a szövetségből, azonnal menjek be, fontos ügyben. Meg akarják venni az egyik képemet. Csöndesen letettem a kagylót. Egy perc múlva újra csengett a telefon.

- Halló? Both Benedek lakása? Szétkapcsoltak. Halló? Both elvtárs?

- Én vagyok - mondtam óvatosan. Ugyanaz a női hang beszélt. Üzenetet adott át. Úgy tudják, van egy portrém Halász Péterről, s szeretnék megvenni a szövetség székháza számára.

Halász Péter halálhírére aznap reggel olvastam az újságban. Múlt héten utazott ki Párizsba a képeivel, ahol kiállítása nyílt volna meg, de már a repülőgépről agyvérzéssel vitték be egy szanatóriumba, s tegnap délután meghalt.

Bizonyos voltam benne, hogy csak ugratás ez a telefon, mégis elmentem. Ha ugratás, legfeljebb beugrottam - gondoltam. De nem volt ugratás.

Csakugyan volt egy régi képem Péterről, még 1943-ból. Csakugyan meg akarták venni. Hogy kifüggeszék a díszteremben.

- Sajnos - mondtam -, az nem jó nektek. Formalista kép.

- Jó. - Mondtak valami gorombaságot. - Jó, megvesszük.

- Nem eladó - mondtam. - Gyöngé. Nincs is kész.

- Ne okoskodj. Csak kéreted magad.

- Én nem. Mondom, hogy hibás. Idealista. Naturalista. Túlságosan élethű: nagyon ronda rajta Petár.

Lőcs László erre diadallal lecsapott. Jobb kezével a feje fölött megfogta a bal fülét, így mutatta, hogy milyen nyakatekert ez az én székely góbé érvelésem. Ha élethű, akkor nem lehet ronda, mert Halász Péter igazán nagyon szép ember volt.

Az ő művészi hitvallása szerint ugyanis a festészet abból áll, hogy szép dolgokat kell lefesteni szépnek, nem pedig a szépet csúnyának vagy a csúnyát szépnek. Én azt tartom - magyaráztam neki -, hogy a valóság se nem szép, se nem csúf, se nem rossz, se nem jó, sőt, értelme sincs semmi, amíg mi művészek értelmet nem adunk neki, s ihlettel, látomással, lelkünk teremő erejével szépséget, igazságot és jóságot nem lehelünk belé. A téma, a modell lehet rút is: a kép legyen szép. Néhai öreg barátom, B., szerette ravasz képpel mutogatni azt a remek vásznát, amely egy trágyadombon kapingáló tyúkot ábrázol. „Lefejtetem a - ganéjt”, mondogatta, de nem ezzel a szóval, hanem közönségesebb nevén nevezve a barnássárga matériát.

- Nem, nem - rázogattam a fejem. - Hidd el, hogy nem használhatjátok. Nem elég pozitív. Különbösen is, több figura van rajta. Egy gyönyörű, dúsgazdag kapitalista lány aktban...

- Mi? He?

- Azonkívül Lili is.

- He? Mi? Az baj. Az baj.

Elgondolkozva dobogtatott ujjaival az asztalon.

- Hát vakard le a képről a nőket - mondta végül.

Egy milliomos kisasszonyt is ráfestettem annak idején. Egy karcsú, szőke lányt, akibe olyan szerelmes voltam egyszer, hogy vonítani tudtam volna kínomban. Emlékszem, nem volt se éjjelem, se nappalom. Jártam föl-alá a szobámban egész éjszaka, lementem a partra, és hajnalig bolyongtam eszeveszett, sietős léptekkel, mint az ámokfutó. Soha, egy percig sem tudtam volna elképzelni, hogy ezt túlélhetem. Azután ugyanilyen gyorsan kigyógyultam belőle; de még később is, akárhogyan is fordultak a dolgok, akármilyen történt, hiába, ha megláttam valahol, ha találkoztunk véletlenül és ránéztem, hát klopp-klopp! rögtön kalapálni kezdett a szívem. Megigézett a szépségével. Halász Péter pedig a legszebb férfi volt, akit életemben ismertem. Talán ezért festettem le őket. Mert hiába küszködünk ecsettel-olajjal, mindennel, éveken át, hiába festünk össze tücsköt-bogarat, hogy megértessük az emberekkel a közömbösnek vagy egyenesen csúfnak vélt dolgok szépségét, a szívünk mélyén talán mindnyájunknak lakik egy Lőcs elvtárs, aki néha szeretne lefesteni egy istenigazában szép embert.

- Hát vakard le a nőket - mondta végleges hangon. - Megvesszük a képet tízezer forintért. - Felállt.

Én is felálltam.

- Minek kell nektek ennyire ez a csirkefogó? - kérdeztem.

Megbotránkozva nézett rám. A többiek nevettek, és nyomban szidni kezdték Pétert. Így meg úgy. Kedves fiú volt, de nagy kontár.

- Dilettáns - mondtam.

Ügyes gazember, de jellemtelen - mondták. Igaz, nem ártott senkinek, de ennyit meg ennyit keresett. Ó, sokkal többet! Az egyik is tudott róla egy történetet, a másik is. Aztán rátértek arra, hogy mi is a festészet lényege.

Otthagytam őket. Untam ezt. Ilyenek vagyunk mi mind, filozofálni szeretünk, és ócsárolni a többi festőt. Persze, nem kell nagyon komolyan venni a dolgot, de most untam ezt. Valami kábulat fogott el lassan. Valami meghatottság, révület, alkotókedv, lírai hangulat. Mindig így hat rám, ha sok pénzt emlegetnek.

Vaktában ide-oda kóboroltam a városban. Talán Petár halála is felkavart. A gyerekkorunk. A régi szerelmes lányok. Budapesti éjszakák és hajnalok emléke. Elpusztult barátságunk. Tízezer forint. Még aznap délután felmentem Lilihez - ahhoz, akit le kellett volna kaparnom a képről.

Elmeséltem neki a dolgot. Csomagolt. A nagy lakás tele volt bőröndökkel, kirámolt fiókokkal, asztalokon, székeken, hencsereken szanaszét a rengeteg holmi, Péter holmija is.

- Ide figyeljen, Bébé. Ne kaparja le - mondta Lili komoly hangon, s még a rakodást is abbahagyta egy pillanatra. - Ne nyúljon hozzá. Ne rontsa el.

Meglepődtem. Nem akartam én lekaparni, újat akartam festeni, de mégis meglepődtem Lili határozott tiltakozásán. Nem viselt gyászruhát, s ahogy most szembefordult velem, néztem az arcát, a szeme alját, hogy sírt-e vajon. Nem sírt. Egyenesen tartotta a derekát, és olyan önfegyelem sugárzott róla, hogy szerettem volna megfogni a kezét és megcsókolni. Ilyen volt Lili. Ilyen tudott lenni.

- Semmi esetre se rontsa el a képet - mondta. - Kár volna. Jó, hogy feljött hozzám, Bébé.

- Hiszen nem is... Eszembe sem volt. Újat festek róla - mondtam. - Azért is jöttem...

- Nem érdemes - mondta az asszony kurtán, s azzal máris elfordult, és csomagolt tovább.

Mit nem érdemes? Nem értettem egészen, hogy ezt mire mondja. Már előbb észrevettem az íróasztalon egy nagy, nyitott, fekete dobozt, tele fényképekkel. Beszélgetés közben lapozgattam bennük; javarészüket Péter festményeiről készült felvétel volt, alattuk azonban lassacskán ráakadtam néhány amatőr fényképre, sőt egy-két lapkivágást is találtam egykori Színházi Életekből, A Társaságból, Péter díszmagyaros esküvőjéről közölt fényképekkel. Az egyik elsárgult amatőr felvételen pedig egy nyolcéves fiúcska dédelgetett egy kölyökkutyát. Elszorult a szívem, mert nekem jó ismerősöm volt ez a kiskutya. Kárónak hívták. A gazdája csíkos trikót viselt és szalmakalapot. Letettem a fényképet, Lili egy kis szobalányfélét szapult.

- Látod, elgatyáztad az egész napot. - Megveregette a lány arcát, aztán dolgára küldte. Csinos, lófark-frizurás, tizenkilenc-húsz éves kis jószág volt, kisírt szemmel. Ahogy utána néztem, arra gondoltam, hogy éppen ekkora-forma lánya lehetne Lilinek, ha Péterrel való szerelme nem lett volna olyan, amilyen volt.

Az asszony cigarettára gyújtott, tüzet adtam neki.

- Lili, kedves - kezdtem.

- No?

- Szeretnék elvinni néhány régi fényképet Péterről. Vigyázok rájuk, és visszahozom majd. Le akarom festeni, tudja.

- Nem érdemes!

Kicsit meghökkentem a hangjától.

- Nézze csak - magyaráztam akadozva -, azon a képen, amit most meg akarnak venni tőlem, elég könnyörtelenül rajta van az ő régi... züllött életmódja... léhasága... meg minden, holott ugye, az utolsó tíz évben egészen más ember lett, szinte csodát tett vele ez a... megváltozott világ, meg talán... talán maga is...

Elhallgattam. Lili nem szólt semmit, várta, hogy mondjam tovább.

- Egyszóval, ma mindenképpen másként festeném őt - folytattam határozottabb hangon -, s ha egyszer ilyen nagy becsületet szerzett magának a világban, már csak ezért is szeretnék egy tisztességes képet csinálni róla.

- Nem érdemes - mondta az asszony.

Ránéztem.

- Miért nem érdemes?

- Mit tudom én - vállat vont. - Mit tudom én. Kár a fáradságért, Bébé. Mit tudom én, ki fog derülni róla utólag valami disznóság, aztán hiába dolgozott, nem veszik meg a képet. Hallgasson rám. Bele se fogjon, Bébé.

Nem nagyon értettem akkor, és csak félig hallgattam rá. Nem kezdtem új képet Halász Péterről, de a régit megpróbáltam kijavítani. Hamarosan kiderült, hogy igaza volt Lilinek. Nem kellett a kép mégsem. Mérgemben kiakasztottam a készülő kiállításomon, s azt írtam alája: „Hegedülő férfi, ülő akt és egy titkos prostituált képmása”. Aztán Lőcs elvtárs azt üzenté, változtassam meg a címet. Pedig ez már a harmadik cím volt, mert az elsőt, „H. P. arcképe, két feleségével”, s a másodikat, „Égi és földi szerelem”, szintén meg kellett változtatni.

- Lőcs elvtársnak ganéjt a fejire - mondtam a titkárnak, de nem ezzel a szóval, aztán dühösen kihúztam a sort a korrektúraíven, és odafirkantottam: „Hajnali háztetők!”

A titkár csak szelíden mosolygott, mert nagy behemót ember vagyok, s ha méregbe jövök, mindenki így szokott rám mosolyogni. Nem bántok azért soha senkit, de persze ezt nem lehet biztosra tudni rólam. No, de hát nem erről akarok beszélni.

*

Már látom, hogy szót szóba öltök, és belegabalyodok a mesembe, holott még el sem kezdtem. Összekuszálom az időrendet, belekeverek kívülálló személyeket, ide nem tartozó dolgokról bölcselkedem, és nem oda lyukadok ki, ahová szeretnék. Pedig el akarom mondani ennek a képnek a történetét úgy, ahogy volt. Panaszkodtam Szebek Miklósnak. Nevetett.

- Nem baj az - mondta. - Csak zagyvárd össze jól. Így csinálják a modern regényírók is. Höhöhő.

- Ne röhögj - mondtam -, hanem adjál tanácsot. Azt sem tudom, hogy fogjak hozzá.

- Hát kezd el valahol.

- De hol?

- Az elején - nevetett megint. Aztán, úgy látszik, megsajnálta, hogy olyan tanácstalanul néztem rá. - Hát egy bizonyos időpontban, valamelyik szereplőddel. Például Lilivel. Mikor ismerkedtél meg vele?

- Van vagy húsz éve... Körülbelül...

- Semmi körülbelül. Pontosan, napra, órára. Hol, milyen körülmények között. Írd le a dátumot, írd le, hogy első fejezet, és csak arra vigyázz, hogy Liliről legyen benne szó.

Megfogadom hát a barátom tanácsát, akiről sokan mondják, hogy jó regényeket ír; noha ez semmi esetre sem regény vagy kitalált történet; se nem műalkotás: csupán a nyers valóság. Afféle dokumentumgyűjtemény egy képhez. Ha a Giocondáról, vagy teszem azt, Tizian Kesztyűs férjéről ránk maradhatott volna egy skatulyára való amatőr fénykép vagy a hangjuk magnetofonszalagon vagy egyenesen néhány tekericsnyi színes hangosfilm-felvétel, a mesterek vászna mellett bizonyára volna némi érdekessége annak is, hogy levetíthetünk egy-két ilyen töredékes, a modellek valóságos életéből vaktában megőrzött Technicolor 3 D hangosfilm-kockát.

1936

1

Lilivel novemberben ismerkedtem meg, húsz évvel ezelőtt, éjszaka negyed egykor. Hogy hanyadika volt, arra már nem emlékszem. November vége felé járhattunk. Csak arra emlékszem, hogy éjfél tájt egy ablakban álltam a Rózsadombon, orromat a hideg üveghez nyomtam, két tenyeremmel ellenzőt formáltam, s néztem ki az éjszakába, de így sem láttam semmit. Ragacsos, sárga köd telepedett le a kertekre, körülvattázta az Adriani-palotát, mögöttem pedig fényárban úsztak végig az emeleti termek. Szólt a zene, zúgott a fejem. Végre feltűnt valami odalent. Húsz-huszonöt lépésnyire volt a kertkapu. Érkező gépkocsi lámpái mozogtak a rácson túl; legalábbis úgy rémlett. Megfordultam.

- Mit csinálsz, Benedek? - kérdezte Ipoly Elemér.

Engem jóformán születésem óta Bébének hívott mindenki, minden barátom, minden ismerősöm, minden ellenségem. Ez a szóke ügyvédjelölt volt az egyetlen kivétel. A nevetséges becézéssel szemben az idők folyamán érzéketlenné váltam, érthető módon. „Szervusz, Bébé, kérlek, drága Bébé, vedd tudomásul, Bébé, eredj a pokolba, Bébé...” Ipoly Elemér nyilván férfiatlannak találta ezt, akárcsak magam, de erősebb jellem lévén, s biztos a dolgaiban, többre ment, mint én. A maga részéről, némi elszántsággal, következetesen a becsületes keresztnevemen szólított. Szórakozottan néztünk farkasszemet.

- Úgy látom, megjött a taxim - mondtam.

- Kolosszális.

A szóke fiatalember elfordult, mert eredetileg sem volt kíváncsi a feleletemre. A vendégek forgatagában karcsú, fiatal pár jelent meg, néhány lépést tettek felénk, aztán megálltak, s a lány fél karjával a kandalló párkányának támaszkodott. Ebben a percben hagyták abba a táncot. A vakmerő orrú fiú fecsegett valamit, s szakadatlanul mosolygott, rengeteg fehér fogával. Fél kezét nadrágzsebébe süllyesztette. A lány a házikisasszony volt, azaz voltaképpen a háziasszony, Adriani Alisz. Ő ritkán mosolygott. Amikor elment mellettünk egy inas, és a lány odaszólt neki valamit, láttam, hogy a fekete fiú egy pillanatra elfordítja a fejét, és egy irgalmatlan ásítást nyel el.

- Egyáltalán - fordult felém hirtelen Ipoly Elemér -, egyáltalán...

- Parancsolsz?

- Egyáltalán, hogy kerül ide ez az alak...

- Kicsoda? Miféle alak?

Az ügyvédjelölt nem felelt.

- Halász Petár? - kérdeztem csöndesen. - Mi bajod vele?

Vajon mit tudhat róla? Halász Gedeon államtitkár volt, sőt, az Úri Kaszinó háznagya, s a fiát válogatósabb házak is befogadták, mint a pálinkafőző Adrianiék. Egy pillantást vetettem a kandalló felé, mert Halász Péter volt a szénfekete hajú fiú, aki az ásítást elfojtotta. Most éppen hangosan felnevetett, és rázta a fejét. Úgy láttam, Adriani Alisz is elmosolyodik, egészen halványan, azaz, nem is mosoly volt az; komoly maradt az arca, csak átszínesedett, és egy

icikét-picikét tágabbra nyitotta a szemét, a szája körül átlangyosodtak a vonásai, s egy mákszemnyivel puhábban tartotta a nyakát, mint máskor. Mindössze huszonkét éves volt, s az Adriani Szeszfőző- és Konzervgyár vezérigazgatója, több mint egy fél éve. Nagykorúsítani kellett, amikor meghalt az apja, hogy átvehesse a hatalmas vállalatot. Afféle csodagyerek volt. Négy nyelven beszél, két diplomát szerzett. Anyja már régen nem élt. A külügyminisztériumot hagyta ott az Adriani-művek miatt. Úgy beszélt az emberekkel, mintha valamennyien gyerekek lennének. Hallatlan jóindulat látszott mindig az arcán. Feltűnően szép lány volt.

Így mondom csak: feltűnően szép lány volt, mert Szebek Miklós a lelkemre kötötte: „Ne áradozz, ne ömlengj, semmi ámokfutó meg klopp-klopp, szívdobogás! Próbáld tárgyilagosan leírni azt, amit fontosnak tartasz, mintha nem a magad szemével néznéd, hanem egy épeszű idegen szemével.” Pedig hát, sajnos, a magam szemével néztem Adriani Aliszt, és meg is bántam már, hogy ennek a fajankó ügyvédjelöltnek a háborgására feléjük fordultam. Hiszen tudtam én tárgyilagosan is látni Aliszt, ezért is jöttem el ma este; mint a kártyás, aki valamilyen csoda révén kigyógyult szenvedélyéből, s megengedheti magának, hogy hébe-hóba benézzen a bakkszobába, élvezze a zöld posztó varázsát, sőt egy-egy aranyat is megkockáztasson, mert idejében meg tud állni. Eljöttem, hogy lássam ezt a lányt, de néhány perccel ezelőtt szóltam egy inasnak, hívasson taxit, mert elszántam magam a távozásra, hogy ne lássam ezt a lányt. Kőd volt odakint. Odaálltam a gobelines szalon egyik ablakába, és mereven néztem ki az éjszakába.

Amíg beszélgettünk, addig nem is volt baj. A kék szalont meg a volt férfiszobát rendezték be táncteremnek. Tíz óra után érkeztem, s egyenesen felkértem táncolni Aliszt. Az ő társaságuk általában csak lovacról, autómárkákról, lovaspólóról, kutyáról, esetleg labdarúgásról s akkoriban éppen az argentin követ lányáról beszélgetett. Alisz azonban mindig szerette a komolyabb témákat, s minthogy szeptemberben Londonban járt, Anthony Edenről kezdett mesélni, akivel találkozott egy társaságban. Ámbár, úgy látszik, valamit félreértettem. Tánc közben amúgy sem tudok odafigyelni.

- El sem hinné - magyarázta -, hogy milyen szerény és közvetlen ember. Pedig tudja, hogy mit kér egy portréért?

- Eden?

Kiderült, hogy már másról beszélt. László Fülöpről, akivel szintén találkozott. Ráadásul az én kedvemért beszélt László Fülöpről, hiszen én is festő vagyok. Szemrehányóan nézett rám. Szerencsére valami elterelte a figyelmét. Halász Péter táncolt mellettünk egy Bebsz nevű lánnyal, s olyan szédítően ropták a kariókat, hogy mindenki őket nézte.

- Istenien táncol ez a fiú - mondta Alisz.

- Ühüm - dűnnyögtem. - Megélhetne belőle, csakugyan.

- Maguk jó barátok, nem? - kérdezte a lány. Mindig határozottan és teljes hangon beszélt. Halász Péternek jó barátja éppenséggel nem voltam; évek óta alig láttam. Elhárítottam a kérdést gépiesen.

- Iskolatársak voltunk. - Megérezte hangomon a tartózkodást. Effélében járatos volt Adriani Alisz.

- Miről is beszélünk? - kérdezte. - Hja igen.

Befejezte, amit elkezdett. A közgazdaságtannal foglalkozott s a világkereskedelemmel, a munkásviszonyok érdekelték meg az európai társadalmak égető kérdései. De a művészetről is pontos véleménye volt, s a jólétesültek biztonságával közölte velem a dolgokat.

- Maga színjeles tanuló volt, Alisz, ugye?

- Sub auspiciis avattak.
- Én hetedikben megbuktam egy tárgyból - mondtam.
- Igazán? - mondta részvétlenül. Erre nem volt kíváncsi.

Egyszóval, amíg beszélgettünk, addig nem volt semmi baj. De az arcával szemben, a halavány, láthatatlan mosolyával szemben védtelen voltam. Lassan felmorzsolódott minden tárgyilagosságom. És különösen kár volt feléje fordulnom most, ahogy ott állt a kandallónál Halász Péterrel.

- Kolosszális - morogta undorral Ipoly Elemér. - Alisznak, úgy látszik, fogalma sincs róla...
- Miről? - kérdeztem.
- Eh! Mocsár. Hiszen ez már szinte a rendőrségre tartozik!
- Mi a csuda?

Megbántam, hogy előbb, a lány kérdésére, egy jó szót sem bírtam kinyögni Petárról.

- Nekem jó barátom - mondtam. Az ügyvédjelölt megütközve nézett rám. - Jó éjszakát - tettem hozzá.

Észrevettem, hogy Halász Péter felénk igyekszik terelni a lányt. Sietve megindultam hát balra, a könyvtárszobán át, hogy kikerüljem a táncolókat is, és Péteréket is. Ipoly Elemér azonban utánam szólt, és megállított egy pillanatra, hogy ő is jön. Ez a kis megtorpanás elég volt ahhoz, hogy Petár odaérjen hozzánk Adriani Alisszal.

- Maga is menni készül? - kérdezte a lány. Az ügyvédjelölt késlekedett a válasszal.
- Veletek tartok, Bébé - mondta Halász Péter.
- Meg sem várják a szupét?
- Kora reggel tárgyalásom van - mondta Ipoly Elemér.
- S maga - fordult a lány Halász Péterhez - miért nem marad még?
- Borzasztóan sajnálom - mondta a fiú. - Tudja, apám nincsen egészen jól, és nyugtalan vagyok.
- De hát, most amúgy is alszik. Vagy nem?
- Nem. Nem tud jól aludni.

Tudtam, hogy Péter az apjánál lakik. Előszobájukból keskeny folyosó vezetett a konyha felé, s innen nyílt egy kicsike szoba. Péter reggelijét és ebédjét nagy tálcán hozta be mindig a szobalány. Ormótlan szekrénye tömve volt ruhákkal. Gyakran a cselédlépcsőn távozott, ha attól lehetett tartani, hogy az előszobában apjával találkozhatnak. Azt hiszem, már évek óta nem látták egymást színről színre. Amikor utoljára voltak egy szobában, az államtitkár kutya-korbáccsal támadt a fiára. Petár elmesélte nekem a dolgot részletesen és elég becsületesen. Magamban neki adtam igazat. Túlzottnak tartottam az öregúr viselkedését. Jelentéktelen adósságról volt szó. Persze, nehéz volt elképzelni Halász Gedeon örjöngését és durvaságát, mert én mindig csak elragadó, sima világfinak láttam; Péternek pedig minden második szava hazugság volt. Furcsa módon mégsem kételkedtem a történetben egy pillanatig sem.

A könyvtárban egy sarokasztalnál félrevonulva bridzseztek. Egyikük az a Bebsz nevű lány volt, akivel Péter olyan ördögösen kariókázott nemrég. Ahogy mentünk keresztül a szobán, Péternek hirtelen jókedve támadt, s hogy csinálta, hogy nem? csak azt láttuk, hogy ott termett Bebsz partnere mögött.

- Bocsánat - mondta, fölébe hajolt, jobb kezével nagy ívben átkarolta a fiatalembert, és kihúzott frakkmellényéből egy káró ászt.

- Ne tartsd itt az ászokat - mondta. - Könnyen elveszítheted. De nini! Még itt is van egy. Még egy. Még egy.

Szedte ki egymás után a kártyalapokat a fiú frakkjából. Aztán két ujjá közé fogott egy kőr nyolcast, és szórén-szálán eltűntette a levegőben. Egyet villantak a piros szívek, s Péter keze üres volt. Megforgatta a tenyerét. Felnyúlt a könyvespolcra, és kihúzta a kőr nyolcast. Már is újra eltűntette.

- Megengedi? - kérdezte Bebsztől, s hozzálépett, és a hajából szedte elő a kártyát. Mindenki nevetett.

- Igazán kedves! - mondta Adriani Alisz.

A szomszéd szobákból áthallatszott a zene.

- Valóságos escamoteur - mondta Bebsz közönyös hangon.

- Reaching for the moon - mondta Alisz, mert egy angolkeringőt kezdtek játszani a zenészek. - Jöjjön, Péter. Ez a kedvencem. Erre még táncolunk egyet.

- Örömmel.

- Szóval, pikket mondtam, és maga passzolt - mondta Bebsz.

- Gyerünk, gyerünk - suttogta Ipoly Elemér, s megfogta a karomat.

Egy kis időbe telt, amíg előkerültek a kabátjaink. Ahogy kiléptünk a kertbe, orromba szúrt a köd szaga. Az inas a kapukulccsal zörgött. Futólépések hallatszottak a lépcső felől.

- Várjatok, Bébé!

Az ügyvédjelölt felszisszent. Péter utolért bennünket; sikerült leráznia a lányt. Kalapja a feje búbjára volt csapva. Kotorászott a zsebeiben.

- Nincs egy ötpengősöd? - fordult hozzám zavartan.

Nem akartam felelni. Péter lassan Ipoly Elemérre nézett. Az habozott, aztán elővette a tárcáját, és odaadta a pénzt Péternek, aki azonmód az inas markába nyomta.

- Csak nagy bankjegyem van - mondta Péter könnyedén, amikor már bent ültünk a taxiban. - Tudnál váltani? Különben, majd találkozunk újra...

- Tudok váltani - mondtam, ámbár nem engem kérdezett.

- Mit? - Péter kizökkent a lendületéből. - Ne marhaskodj, Bébé.

Nevettem. Cigaretta nyújtott oda nekem, s gyufát is adott. Hátratekertem a nyakam, mert előttük ültem a kiszülésen.

- Adriani Alisznak - mondtam - hasztalan csapod a szelet. Menyasszony.

- Csakugyan? - kérdezte vihogva de rosszul leplezett közönyösséggel. - Aranyos teremtés.

- Nem menyasszony - mondta az ügyvédjelölt.

- Dehogynem.
- Már nem. Felbontotta az eljegyzést, amikor kiderült az a régi ügy.
- Miféle régi ügy?
- A vőlegény úrnak - mondta Ipoly Elemér - nem volt rendben a szénája.
- Sikkasztott?
- Ne tréfálg. Egy táncosnő volt a társasága éveken. Mindenki tudta, csak Alisz nem, mert csupa jóhiszeműség és...
- Mi a fene? A fiú nem akart szakítani a szeretőjével?
- Természetes, hogy szakítottak már régen.
- Hát akkor? - kérdeztem.
- Alisz - mondta az ügyvédjelölt nyomatékos hangon - megkívánja, s meg is kívánhatja, hogy aki az ura lesz, éppen olyan tisztán menjen a házasságba, mint ő maga!
- Alisznak teljesen igaza van - mondta Péter, de nem gúnyosan. Ipoly Elemér álláspontjára helyezkedett. Ha harmadik volt jelen, mindig így viselkedett. Abba hagytam a vitát.
- Kiszállsz? - kérdeztem. A hídhöz közeledtünk.
- Nem. - Előrehajolt, és kiszólt a vezetőnek. - A Raguzza-kávéházhoz menjen. Tudja, hol van?
- Te odamész? - kérdezte Ipoly Elemér, szinte akaratlanul. Hírheft lebuja volt a Raguzza. Úgy látszik, már hallott róla.
- Nem! Dehogya - mondta Péter. - Csak beszélok egy percre.

Óvatosan hajtott a sofőr. A Duna fölött megsűrűsödött a sárga köd. Beszélgetésünk végképp megrekedt. Aztán hamarosan egy belvárosi mellékutcában állt meg a kocsis, rosszul világított üvegajtó előtt.

- Izé - mondta Halász Péter. - Bébé, nem jössz?

- De igen.

Kiszálltunk. Az ügyvédjelölt ostobán bámult utánunk, aztán berántotta a taxi ajtaját. Vártam, amíg elindult a kocsis. Péter visszafordult.

- No, nem jössz?

- Nem. Szervusz.

- Ej, gyere.

Egyszer már láttam belülről a Raguzát. Két sor koromsötét páholy volt az egész. Egy cigány hegedült, egy zongorázott, egy pedig dobolt és cimbalmozott. Ez a korcs, felemás zenekar s a nők förtelmes zajt csaptak. Egyébként nem volt drága hely. A csipketerítőkbe vidéki ügynökök szivara égetett lyukakat. Néha itt-ott vita támadt. Feldőlt egy söröspalack, levét felitta a kókuszszőnyeg. Fél hat után a szomszédos bordélyházból átjöttek a lányok, s fokhagymás pirítóst rendeltek. A prostitúció magasabb rétegeiből valók pimasz megjegyzéseket tettek rájuk, de ők nem válaszoltak. Némán és jóízűen ropogtatták a zsíros kenyeret. Szorosan egymás mellett ültek mindig, elkülönülve a Raguzza hajnalra összefolyó közönségétől. Mindenki rekedt volt és köhögött. Meleg volt benn és bűdös.

- Jó - mondtam. - Egy félóra.

Péter kinyitotta a belső ajtót, s menten kicsapott a ruhatáron túlról a helyiség zaja és dögletes lehetete. Beléptünk, s egy ideig nem láttam semmit a félhomályban.

2

Egy perc kellett, hogy szemünk megszokja a sötétséget. Péter nem várt. Megindult a helyiség mélye felé, ahonnan valaki a nevét kiabálta. Óvatosan eredtem utána. A hegedűs közénk került. Péter felé hajlongva muzsikált; így vonultunk végig a páholyok közt. Péter kezét fogott egy szürke ruhás férfival, s bemutatva nekem.

- Albert. Kiváló főnökünk.

Albert meghajolt. Láttam, hogy gyanakodva mustrál. Péter leült egy nő mellé, s engem a másik oldalára tessékelt. Hatalmas vaskályha állt itt. Izzott az ajtaja.

- Lili vagyok - mondta a nő kamaszhangon. Öregnek néztem, és elég csúnyának is. Széles tatár arca volt. Szemközt egy vékony, szőke lány kezdett kacagni. A férfi, aki mellette ült, csitította. A lány azonban nem bírta abbahagyni a nevetést. Hanyatt vetette magát. Sikongatott. Felemelte a poharát. Most láttam csak, hogy egyre felénk néz. Péternek intett, és eközben kiloccsant az itala. A zene igyekezett túlharsogni a nevetését.

- Bűdös kurva - mondta Lili megvetéssel. - Nem fér a bőrébe. - A pincérhez fordult. - Egy tojáslikőrt, angyalkám.

Péter felemelt egy üres poharat, és meghajolt a szőke lány felé. Ettől még nagyobb kacagás jött a nőre. Kiáltozni kezdett valamit.

- Itt az én kis pubikám... Hihhi, itt az én...

Nem értettem, mit visítózik.

- Ne ingereld - mondta Lili izgatottan. - Ne nézz arra. - Péter karját rángatta. - Ellácska - fordult aztán felém magyarázólag -, Ellácska megint formában van. Rájött a bolondóra... a rohadt ringyóra...

Fojtott dühvel, szinte maga elé suttogva gyalázta.

- Ez a trágyalé... a koszos ilyen meg olyan... - Olyan keserű haraggal villogott a szeme, mintha tulajdon édestestvérét szidalmazná.

Albert lépett az asztalukhoz, s megfogta Ella kezét. A szőke lány kirántotta magát, s a pamlagon hanyatt dőlve énekelni kezdett. Lábát felrúgta a levegőbe.

- Kidobták a penzióból - mondta Lili halkán. Péternek beszélt, s udvariasságból néha felém fordult. - Megérdemli. Tudja, miféle nő ez - kérdezte tőlem. - Nincs egyebe, mint egy nagy szekrény kofferja! De teljesen üres. Egy lyukas gombja sincs azon kívül, amit rajta lát.

Péter nevetett.

- Hát - mondtam -, a szegénység szégyenletes állapot.

Lili kutatóan pillantott rám. Szürke mongol szeme nyugodtan vizsgálta az arcomat.

- Arról van szó - mondta -, hogy aki szemétfajta, az szegény marad. Ó, persze csak miránk vonatkozik, amit mondok. Nézze meg ezt az Ellát. Akivel ül, az egy... Nem akarom megmondani, hogy kicsoda. De Ella kereshetne egy ötvenest, úgy éljek. Csakhogy megjött ez a fiú, és a hölgy megint...

- Megint?

- Jól van, Lili - mondta Péter.

A lány sóhajtott.

- Ne higgye, hogy ilyen gonosz vagyok - mondta gondterhelten. Láttam, hogy félreérti a hallgatásomat.

- Igazat adok magának, Lili - mondtam.

- Nézze csak. Ellán nem lehet segíteni, és ez mindig dühbe hoz. Semmi más okom nincsen. Adtam neki egy gyönyörű bársonyruhát, vagy nem adtam?

- Adtál - mondta Péter.

- Pénzt is adtam neki. Mindig adtam neki mindent. De nálam nem lakhat. Erről szó sem lehet.

- Bizsu is lakott nálad - mondta Péter.

- De most nem! Hiába. Ne is koptasd a szád. Szó sem lehet róla!

Nem nagyon értettem a vitát. Albert sört hozott, személyesen. A vaskályha egyenlítői hőséget árasztott bal oldalamon.

- Ne nézz oda - támadt Lili Péterre megint, váratlan heveséggel. - Azt akard, hogy megint botrány legyen? Hiszen tudod, hogy Ella bolond. Tisztára kőbölcsős.

Felém fordult. Halkabban magyarázta.

- Kőbölcsőben ringatták, tudja. A penzióban üvöltözni kezdett vele - intett a fejével Péter felé -, és ráült a ruhájára. Hogy ne tudjon elmenni. Összeszaladt a ház. Egyáltalán nem lett volna szabad vendéget felvinnie. Ugye, így messziről csinosnak látszik? Nézzen jól az arcába egyszer. Ámbár nem kívánom. Ijesztő, mint a halál. Szinte rosszul lesz az ember.

- Morfinista - mondta Péter.

- Csontváz - mondta Lili. - Aszott, zöld bőre rá van ragadva a csontjaira. Fogja meg az én combomat.

Észbe kapott, mert tétovázni látszottam.

- Bocsánat - mondta. - Ámbár megteheti nyugodtan. Csak azt akarom mondani, hogy kemény és ruganyos a húsom, pedig öt évvel vagyok öregebb ennél a szerencsétlennél.

Elgondolkozott.

- Igen - tette hozzá -, harmincéves vagyok.

- Harminckettő - szólt közbe Péter.

- Micsoda?

- Jó, jó, csak tréfálok - mondta Péter barátságosan.

Átnyúlt az asztalon, s kiemelt Lili táskájából egy cigarettát. Rendkívül ügyes ujjai voltak. Muzsikuskeze volt. Eszembe jutott, hogy szépen hegedült, és rajzolni is tudott. Ragyogó nyelvtelenség volt. Azt a néhány angol vagy francia szót, amit ismert, hibátlan kiejtéssel hadarta, ha bolondozni jött kedve.

- Várj - mondta Lili. Szó nélkül kihúzta Péter szájából az égő cigarettát, és a saját szájába dugta. Ráharapott. - Van egy Chesterfieldem - magyarázta.

Két kézzel kutatott öblös táskájában. A barna bőrretikül inkább illetet volna egy orvosnő kezébe. Megtalálta a cigarettát.

- C'est à vous très cher Monsieur - mondta.

- Enchanté, Madame - mondta Péter.

- Hol tanult franciául? - kérdeztem.

- Quelque part. Peu importe - legyintett a lány. - Nem fontos.

Zavarba jöttem. Csakugyan volt némi tapintatlanság a kérdésemben. Tolakodás. Szerettem volna másról beszélni, de hamarjában semmi sem jutott eszembe. Lili egy borítékot szedett ki a táskájából, és elém tette.

- Itt - mondta. A Côte d'Azurön. Két évig éltem Antibes-ban. Nézze meg a bélyegzőt.

Ostobán forgattam a levelet.

- Elolvashatja - mondta a lány. Kivette a kezemből, kihúzta az írást és szétteregette. - Írjak egy sort, és másnap itt lesz az útiköltség. Olvassa el - biztatott.

Átfutottam a levelet. Aki írta, jómódú művelt férfi lehetett. Meghökkenem. Semmi vad szenvedély nem volt abban a levélben. Egy nyugdíjas ezredes írhat így vidéki unokahúgának, higgadtan és polgárian. Rábeszélő, józan, nagyon meleg hangon hívta Lilit Antibes-ba. Legjobban szeretné, ha örökre, de az is pompás lenne, ha bármilyen rövid időre is. Életének igazán derűs és boldog éveit azok voltak, amiket együtt töltöttek.

- Van egy kis háza ott. A tengerészeti hivatal tisztviselője volt - mondta Lili.

Nem tudtam, mit szóljak mindehhez. Nem tartottam valószínűnek a történetet.

- Válaszolt neki? - kérdeztem udvariasan.

- Nem én. - Lili vállat vont. - A Margitszigeten ismerkedtünk meg, öt éve. Azt hittem, óriási szerencsét csináltam. Nagy csalódás volt. Mintha visszakérültem volna Győrbe. Tudniillik az anyámhoz.

- No de - mondtam - két évig maradt ott...

- Nem egészen. Egy és háromnegyed évig. Akkor szépen elbúcsúztunk. Egy ideig Nice-ben éltem utána.

- Egy és háromnegyed év is sok - mondtam.

- Ó, hát szeretett! Hiszen olvashatja. Ért franciául?

- Érték.

- Nem volt öreg - mondta Lili eltűnődve. - De egy kicsit unalmas. Tudja, olyan higanyos természetem van. Hát Nice-ben aztán alaposan megjártam valakivel. Úgy kell nekem.

- Illenék talán válaszolni a levelére.

- Illenék - mondta Lili. - Ez a harmadik azóta. Félévenként ír egyet. Bocsánat.

Villámgyorsan felállt. A szemközti páholyból a szőke lány kilépett, és kisimította homlokából a haját. Albert sietett feléje, de Péter megelőzte. Suttogni kezdtek. Lili hozzájuk lépett. Az idegen férfi fizetett. A két lány félretolta Pétert, s a kályha felé húzódtak.

- Nem lehet, Ella - mondta Lili haragosan.

Nem értettem minden szót. Az imént még olyan hangos Ella most szerénynek látszott. Piros szájának vonala folyton hullámzott: ha nem beszélt, akkor is. Arca, mely messzebről - vázlatosan - szépnek és kislányosnak tűnt, innét már csakugyan halálfejre emlékeztetett.

- Részeg vagy - mondta Lili.

A másik tiltakozott.

- Nálunk nem alhatsz - mondta Lili újra. Kedvetlen, szigorú hangon beszélt. Megnéztem végre az arcát. Kevéske fény esett rájuk a bárpult felől, ahol Zrínyi Ilona trónolt, Albert sárgára festett hajú, korrekt felesége. Lili nem volt szép. Pillangó? - gondoltam. Éjszakai tehén inkább. Nösténybőlény. Kiálló pofacsontjai és vékony ajkai voltak a legfeltűnőbbek. Hátralépett, felvette asztalunkról a táskáját, s úgy láttam, pénzt ad a másik lánynak. Azután Ella elment.

Lili visszaült hozzánk. Péter konyakot rendelt. Hallgattak. A cigány népdalokat kezdett játszani. Innen is, onnan is beleénekeltek. A zaj fokozódott. Lili halkán Péterhez fordult:

- Csak négy pengőt adtam neki.

Péter elmosolyodott. Megrázta a fejét.

- Nem baj.

A lány nagyot lélegzett. Körülnézett. Átkarolta Péter nyakát, s a vállához dőlt. Dünnyögve énekelt a zenéhez. „Hej, ha nekem fészke volna, sosem lennék részeg...” Tojáslikórt rendelt fennhangon, aztán folytatta a nótát, ahol tartottak: „Jaj, de búsan nézlek, sárgarigó fészek...”

Egyszer Albert is leült mellém, engedélyt kért, hogy leporolja frakkomról a cigarettahamut, s látván, hogy Lili és Péter egymással vannak elfoglalva, azzal próbált szórakoztatni, hogy előbb malac levelezőlapokat mutatott, aztán odahozta a megjelölt verseskötetkáját. Vékony, okkersárga füzet volt, s ez állt a címlapján: „Thököly Imre: *A vízözön éneke*. - Versek. - Berzsenyi Dániel Társaság kiadása.” Albertet Steingötter Jenőnek hívták, s a választott költői álneve miatt nevezte el a feleségét valamelyik túl művelt törzsvendégük Zrínyi Ilonának.

Már régen elhatároztam, hogy hazamegyek. Hajnali ötre járhatott. Éppen eleget összeittunk. Savanyú, fülledt, meleg volt. Ki nem állhattam a cigányozást. A hegedűs időnként asztalunkhoz lépett, és Lili fülébe húzta a nótát. Csakhogy innét nem volt olyan könnyű elmenni, mint az Adriani-estélyről. Ólom nyomta hátra a derekamat; álmoság, ringató részegség. Langyos pocsolóyában éreztem magam. De mindent egybevetve, akkor sem távozhattam volna, ha erőm van hozzá, ugyanis Lili - ráérős megszakításokkal, a cigány, a nóta és a koccintgatások szüneteiben - az életét kezdte mesélni nekem. Ha felállok, a leggorombább módon árulom el, hogy elbeszélése korántsem érdekel annyira, mint ahogy mutattam. Lili az élettörténetében még mindig csak tizenöt éves koránál tartott.

Vasúti kocsiban laktak ekkor. Erdélyből menekültek, anyjával és hűgával. Apja elesett az Isonzónál. Főiskolai tanár volt. Trafikot kaptak Győrben. Tizenhét éves korában férjhez ment egy vendéglőshöz, a fővárosba költöztek, s az ura tönkrement. Egy ideig ő tartotta el a férfit, mert táncosnő lett.

A záróra félbeszakította a részletes mesét. Alig-alig figyeltem a lányra. Belebújtunk a kabátunkba, s karonfogva indultunk a Belváros felé. Átvágtunk a Kossuth Lajos utca úttestén. Egy kapu előtt megálltak. Péter kezét nyújtott.

- Itt lakom - mondta Lili.

Most csaknem szépnek látszott. Arca elsimult, egy pillanatra elfújta róla az ittasságot is valami lappangó, diadalmas mosoly. Büszke volt rá, hogy itt lakik, egyszobás főbérleti lakásban. Ez volt a rangja. Életének küzdelmes alkotása. Pályája csúcsa, a Kossuth Lajos utcai lakás. Ide nem jöhetett szegény Ella. Elbúcsúztam tőlük.

3

Lilinek telefonja is volt. Valójában nem illett a Raguzá-kávéházbeli lányok közé. Több volt náluk. Észre kellett vennem, hogy különleges helyzete van köztük. A Raguzát egyébként „Továbbképző”-nek becézték a beavatottak akkoriban. Ide jártak a jobbfejű, négy-öt pengős utcalányok, hogy tízpengőssé emelkedjenek, s a József körút helyett ezentúl az Andrassy úton lóbálgassák a retiküljüket, vagy még nagyobb becsvágygal, a Nyugati pályaudvar két-három pengős környékéről egyenesen a pesti Dunakorzó húszpengős szintjére jussanak. Fel nem tudtam fogni, hogy ezt az emelkedést milyen úton-módon, miféle önképző tanulmányok árán vagy milyen üzleti hozzáértéssel lehetett elérniük; talán egyszerűen egy szép nap elhatározták, hogy ezentúl több pénzt kérnek a férfiaktól - gondoltam balgán; de azért gyanítottam, hogy egyéb is kell hozzá - például takarékoskodni jobb ruhákra, ügyelni a modorukra, bölcsen, emberismerettel élni. A Dunakorzón, ha estefelé végighúztak vontatott léptekkel ezek a szép és fiatal prostituáltak, a külsejük, sőt sokszor a beszédjük is olyan megtévesztő volt, hogy csak személyes ismeretség árán lehetett megtudni végül a foglalkozásukat.

Lili sem az öltözködésében, sem a megjelenésében nem hasonlított ezekhez, de a költséges félvilági nőkhöz sem, akiket gazdag barátok tartanak ki. Lili önmagát tartotta ki. Sohasem tudtam meg pontosan, milyen módon. Nem szívesen gondoltam arra, hogy netán szerelmi közvetítésekkel foglalkozik. Bátor, talpraesett lány volt. Nehéz és kényes pályán működött, ahová mégiscsak eredendő gyengeségük vonzza őket. Nem szeretett dolgozni. A szokásos munkák egyikéhez sem volt kedve. De szeretett inni és mulatozni. Volt benne annyi erő, hogy szembenézzen ezzel a gyengeségével. Féken tartotta magát. Számot vetett és egyezséget kötött a természetével. Nem szívesen gondolt vissza azokra a napjaira, amikor pénz, ruha, lakás híján a prostitúció aljára csúszott.

- Saját hibámból - mondta.

Csodálatosan jószívű lány volt. De takarékos és megfontolt. Néha úgy éreztem, valami megfoghatatlan erkölcsi szilárdság lakik benne, s mintha ennek köszönhetné tekintélyét is a Raguzá bús hajófenékjében. A gépiesen és változatosan hazug Halász Péter mellett Lili maga volt az igazmondás. Mindamellet nem ragaszkodott kicsinyesen a tényekhez.

Élettörténetét még kétszer mesélte el nekem. Nem untatott vele jobban, mint az első alkalommal: mindig másként hangzott. Ez a hazugság azonban az őszinteségnek egy válfaja volt.

Egy félmondatából megtudtam, hogy apja csupán ipariskolai tanár volt. Az altábornagy, akinek a segítségével anyja dohánytőzsdét kapott, nem volt nagybátyjuk. Húgát utálta és megvetette. Képmutatónak nevezte. Győrben nem volt egy nyugodt pillanata. Anyja a másikat kedvelte, a

kígyót, az álszentet. Örökké rágalmazták. Húga azt állította, hogy férfiakhoz jár esténként. Rázárták az ajtót az aljasok.

- Csakhogy én kiszöktem az ablakon - tette hozzá diadalmasan.

Végül otthagya őket. Egy pincérrel Budapestre utazott, tizenhat éves korában. A férfi hamarosan faképnél hagyta. Mit csinálhatott volna?

- Tudja - magyarázta -, olyan higanyos természetem van.

Akadtt egy pártfogója. Néhány év múlva visszatért Győrbe. Szép, új bundája volt. Odaajándékozta a húgának.

- Elkönyörögte tőlem - mondta. - Rókaprém volt. Térden alul ért. Mi volt ehhez képest az a hitvány kis kabát, amit én annak idején elvittem tőle! Ócskaság. Egyszóval, két napig bírtam ki anyámnál. Azután úgy jöttem el, hogy soha, de soha többé én vissza nem megyek!

- Rosszul teszi - vettem ellen.

- Hálaistennek olyan helyzetben vagyok, hogy semmi szükségem rájuk.

Babonásan megkopogtatta az asztalt. Tatár képén elégedettség ömlött el. Nem volt kétségem az iránt, hogy mélységesen rokonszenvezem vele. De sehogyan sem tudtam volna vonzó nőnek tekinteni. Undorodtam a gondolattól is, hogy papírajkait meg lehet csókolni. Ha kettőnkön múlik, hát bizony kihalt volna az emberi faj. Halász Péter rejtély volt előttem.

Miféle kapcsolat köti őt ehhez a lányhoz? Vajon naponta találkoznak? Egyszer-kétszer benéztem a Raguzába. Lili mindig ott volt, Péter egyszer sem. Elmúlt a tél.

Május derekán egy társaságban azt hallottam, hogy Halász Péter letette az utolsó szigorlatát. Olyan képtelenül hangzott, hogy megkérdeztem, jól értettem-e.

- Nem tudod, hogy vőlegény? - néztek rám. - Eljegyezte az Adriani-lányt.

- Petárról beszéltek? Halász Péterről?

- No igen. Kérlek, teljesen megváltozott. Hivatalba jár.

- Hihetetlen.

- Pedig így van. Kijózanodott.

- Lám - szólt valaki gúnyos fintorral -, mire képes a szerelem!

- A lány díszmagyaros esküvőt akar...

A háta mögött kinevették Adriani Aliszt. Dzsentri férjet vásárol magának, de hát egy kicsit hibás az áru... Engem lehangolt a hír. Halász Pétert gyatra anyagból faragta a természet; enyhe szó, ha semmirekellőnek, léhűtőnek nevezi őt a világ. Sejtettem, hogy talán már a törvénynek a túlsó oldalán lépeget gyanús ügyeivel. De nem volt ügyes szélhámos. Eddigélé nagyjából mindenért megfizetett. Bőséges megvetésben volt része. Ezentúl tehát másképp lesz. A társadalom tiszteletre méltó tagjának tekinti majd Pétert, mert elveszi Adriani Aliszt a pénzéért. Ezt már rossz ízűnek éreztem, nagyon rossz ízűnek.

Titokban azt reméltem, hogy talán nem is igaz a hír. Hiszen annyi sok mindent összepletykálnak ezek. De pár nap múlva Lili is megerősítette a Raguzában, aztán egy este az Operaházban találkoztam velük.

A Bolygó Hollandit adták. A földszinten ültem, s az első szünetben vettem észre őket. Péter hevesen integetett felém a páholyukból. Adriani Alisz és a lány nagynénje között ült. Alisz vörösbársony estélyi ruhát viselt. Péternek vakított a fehér ingmelle, szikrázott a fekete haja. A lány is biccentett felém, és a fejével jelezte, hogy menjek fel a páholyukba. De nem volt kedvem. Zavarba jöttem. Addig-addig, hogy közben elsötétedett a nézőtér, és megkezdődött a második felvonás.

4

Mi tagadás, nem sokat értek a zenéhez. Aliszon járt az eszem. Négy éve a Balatonon vitorlázgattam, a Kormoránnal túráztunk. Péter-Pál napján kora reggel jó szellel indultunk Almádiból, de fél tizenegy tájt a tihanyi szoros alatt egy szélcsöndes csíkba kerültünk; a fiúk amúgy is megéheztek már, nyavalyogtak, unták a lassúságot, befutottam hát a földvári kikötőbe. Éppen újra szelet kaptunk, s mire a móló magasságába értünk, már gyönyörűen ment a hajó. Parádés kikötést rendeztünk; mert nézték a népek a parton; zsupsz, le a nagyvitorlát, egy ember hason fekve elkapott egy facér bóját, horgony sem kellett, s úgy megállt a Kormorán, mint a cövek. Percek alatt leszereltük, s még ringott a teste, mikor partra szálltunk a kis csónakból. Nagybátyámék jöttek felénk a mólón, messziről integetve, s velük volt Adriani Alisz is.

Történetesen ismertem ezt a lányt gyerekkorából. De most kékgalléros, ujjatlan, fehér matrózblúzt viselt, és hosszú szárú, bő, fehér nadrágot; s magázni kezdtük egymást, mint a felnőttek, mert közben tizenkilenc éves lett. Mindnyájan átsétáltunk a Kaszinó kertjébe. Megszálltunk egy hosszú asztalt, abroszt hoztak, négy pincér sürgött-forgott, fejedelmi tízóraizást rendeztünk a nagybátyám jóvoltából; amíg a sonka-tojást sütötték, ringlit, libamáját, óriás tál szendvicseket raktak elénk, mindenféle metszett üvegpoharakat meg a Kaszinó régi, nehéz ezüst evőeszközeit, de mi nem használtuk a kést-villát a szendvicsekhez, csak pusztá kézzel tömtük magunkba, s Alisz sem botránkozott meg ezen, mert efféle szabadosság volt már a divat; hiszen ő is strandnadrágban ült be az étterembe; mi meg úgy, ahogy voltunk; a nagyvilági előkelőség illemszabályai azonban megkívánták, hogy a pincérek annál szertartásosabbak legyenek, s kifogástalan fekete frakkjukban hangtalanul odakészítsék az összes szükséges evőeszközt, amit a zajos, ingujjas, tornacipős urak úgyszem fognak használni.

Alisz mellém ült le, akarattal. A lombok közt átvillogott a napfény, s ott játszadozott hamvasszőke haján. Szokatlanul beszédes volt.

- Átvihetnének délután Lellére, Bébé - mondta.

Adrianiéknak volt Lellén egy kis birtokuk, egy öreg kúriával, anyai ágról. Tudtam, hogy Alisz ott nyaral.

- Akkor Iván máris elmehet a bolhával - tette hozzá.

Iván az öccse volt, a bolha pedig Iván kétüléses kis autója. Átvittük hát délután a kislányt Lellére. Úgyis meg akartam neki mutatni a Kormoránt, mert még sohasem volt a fedélzetén. A bociban, amíg beveztünk a hajóhoz, szófogadóan levetette a cipőjét, mert nem engedtem magas sarokkal beszállni, hogy összekarcolja a dekket. A kajütben aztán, amikor már kint voltunk a vízen, találtam számára egy tornacipőt. Addig nem kérdezett semmit, csak szerényen üldögélt mezítláb. Fel akartam segíteni neki a tornacipőt, de rögtön elhúzta a lábát, nem hagyta. Aztán mégis rám mosolygott.

- Mondja, Bébé, miért ilyen magas a cockpit?

- Önöblítő - mondtam. A Kormorán tengerre épült, 1890 táján, indiai teak-fából. Negyvenes, tőkesúlyos versenycirkáló volt, a gazdája szerint a leggyorsabb hajó a Balatonon, de szerintem is, viharban. Mindenesetre nagyszerű hajó volt, imádnivaló. Alisz a tenyerével gyengéden simogatta a cockpit peremlécét. A vitorla árnyékában ült, én meg napon, a kormánynál, mert majdnem tisztán nyugati, háromnegyedes széllel mentünk. Erősen tűzött a nap, s egy ócska baboskendőt kötöttem a homlokomra, ami éppen a kezembe akadt. Alisz hátravetette a fejét, úgy nevetett rajtam. Jól mentünk, csak úgy csobogott a víz a hajó oldalán. Nem tudom, miért, de egészen boldognak éreztem magam.

Huszonegy éves voltam, és beleszerettem ebbe a lányba. Az igaz, hogy érthetetlenül kedves volt hozzám. A hajóról órákig el tudtunk beszélgetni, remekül. Lelkesen csillogott a szeme, mintha a szél, a víz, a napsütés leolvasztotta volna róla fensőbbes komolykodását. Lellén szinte erőszakkal leszedett a Kormoránról.

- Most maradjon nálunk egy kicsit, Bébé.

Összeszedtem cókómókomat, és beköltöztem az egyik vendégszobájukba. A fiúk mentek tovább a hajóval. Veszett szerelem volt ez. Hagytam elmenni a Kormoránt. Máig is bánom. Vagy nem is tudom.

Alisznak is volt egy hajója Lellén. Persze nem olyan, mint a Kormorán, de azért egy szép huszonkettes mahagóni jolle. Az Anisette. Ezen csavarogtunk naphosszat, többnyire kettesben, mert tele volt ugyan a házuk vendéggel, s a szomszédságból is elég nagy társaság verődött össze körülöttünk mindig, de mi ketten korán keltünk, és megszőktünk a többiek elől. Néha lementünk a strandra, esténként a Gyárfás-fogadó kertjében táncoltunk, s Alisz tagadhatatlanul hozzám húzott, akárhol voltunk.

A harmadik vagy negyedik nap a strandon, ahogy hevertünk egymás mellett a homokban, s már jó ideje hallgattunk, egyszer fordultomban félig felültem, ránéztem a hunyt szemmel, hanyatt fekvé napozó vagy talán álomba szenderült kislányra, és egészen önfeledten, akaratlanul megsimogattam a karját. Szinte ijedten rántotta el. Rögtön kinyitotta a szemét és felült. Hidegség volt a tekintetében.

Másnap azonban felzörgetett reggel, és kivittük megint az Anisette-et kettesben. A lellei part nagyon sekély, s az ilyen forró nyárban egészen meleg a vize. Alisz úgy szeretett fürdeni, hogy bementünk az Anisette-tel messzire, a tó közepére, ahol még mély és hűvösebb a víz, horgonyt dobtunk, kibújtunk a ruhánkból, és beleugrottunk a Balatonba. Reggel mindig fürdőtrikót vettünk fel a ruha alá. De amikor kiüszkáltuk magunkat, és felkapaszkodtunk megint a hajóra, le kellett vetnünk a nedves fürdőtrikót, nem húzhattuk fel rá a nadrágot.

- Forduljon el, Bébé - mondta Alisz ilyenkor nyugodtan, persze, ha nem járt más hajó vagy csónak a közelben, s én elfordultam, ő meg levetette a trikóját, még meg is törülközött meztelenül, aztán belebújt a ruhájába. Én hasonlóképpen csináltam.

- Forduljon el, Alisz.

De aznap, ahogy vitorláztunk a tó közepe felé, s Alisz kihajolt a hajó oldalán, és lógatta a kezét a vízbe, egyszerre csak valahogyan megérezte, hogy nézem őt hátulról, a fehér blúzban és nadrágban feszülő háta vonalát meg a tomporát, s hirtelen hevesen visszaült a helyére. Még mintha el is pirult volna kissé. Szélbe álltam a hajóval.

- Fogja meg a kormányt - mondtam. Horgonyt vettem, kibújtam a ruhámból, és fejest ugrottam a vízbe. Egy perc múlva hallottam a csobbanást; Alisz is levetközött és beugrott; sőt, egyenesen felém úszott.

Még fél tíz sem volt, s a víz jó hideg. De engem nem tudott lehűteni. Ahogy a lány odaért hozzám, egy karcsapással megfordultam, és magamhoz öleltem a vízben. Kerestem a száját, mint a fuldokló.

Vadul eltaszított, és majdnem sírva fakadt, úgy láttam.

Amikor újra fent voltunk a hajón, Alisz nem öltözött fel, hanem előre ment a jolle orrába, s kifeküdt a napra, hogy megszáriítsa magán a fürdőtrikót. Egy félóráig egy szót sem szóltunk egymáshoz. Halálra sértettem a hiúságát a gögös szűznek, a felfuvalkodott, ostoba libának - gondoltam. De meglepetésemre ő jött oda hozzám, s bár elég hideg hangon, de ezt mondta:

- Ne haragudjon, Bébé. - Ránéztem. - Ne haragudjon - mondta még egyszer, enyhébben. Aztán hozzátette: - De ezt nem akarom.

- Mit nem akar? - Meg kellett köszörülnöm a torkom. - Nem akarja, hogy megcsókoljam?

- Nem. - Idegesen megrázta a fejét. - Nem akarom. De azért ne haragudjon. Maga a legjobb barátom.

Három napig olyan voltam, mint a tébolyult. Nem tudtam elmenni, nem tudtam maradni. Alig ettem, alig aludtam. Üvölteni szerettem volna, törni-zúzni vagy sírni, zokogni. Harmadnapra befutott megint Lellére a Kormorán. Ahogy megláttam kedves árbocát a kikötőben, kezdtem magamhoz térni.

Mit akar tőlem ez a lány? Mit akarok tőle én? Dúsgazdag, én meg szegény fiú vagyok. Úgysem adnák hozzám: nem illünk mi össze. És számár is, nagy számár, akármilyen jeles tanuló. Vagy talán nem is olyan számár; még okosabb is nálam, mert jobban tudja, hogy máskülönben sem illünk össze. Mit akartam hát tőle?

Csak azt tudom, hogy a lellei strandon a gyerekek úgy jártak a nyomában, mintha zsinóron húzná őket. Úgy mentek rá, mint mézre a légy. Aprók, nagyobbacskák, fiúk, lányok, karonülők, tíz-tizenkét évesek, öt-hat évesek. Ellepték Adriani Aliszt, ha csak tehettek. A tolakodóbbak az ölébe ültek, a maflábbak három lépésnyiről bámulták szájátva; megbabonázta őket a szépségével, akárcsak engem. De az igazság az volt, hogy nem illettünk össze. Harmadnap visszaköltöztem a Kormoránra, és hazavitorláztam Tihanyba, festeni.

5

Ami azt illeti, Halász Pétert még kevésbé tudtam volna elképzelni Adriani Alisz vőlegényének. Péter feje búbján volt egy forgó s akárhogy brillantinozta, mindig elszabadult és égnek állt néhány szál haja. Nyitott szájjal nevetett; de ha nem nevetett, akkor is mosolygott, s két éles, nevető ránc futott lefelé az arcán. Sosem kapkodta a fejét ide-oda; ura volt a mozdulatainak, s szépen, fegyelmezetten tartotta a nyakát, a derekát; de a külseje egy kicsit rendetlennek, hanyagnak látszott mindig; mintha éppen az imént sikerült volna végre leterítenie egy félelmetes oroszánt; vagy legalábbis, mintha ebben a percben nyert volna meg egy nehéz teniszmérkőzést Wimbledonban. Ahogy néztem őt az Opera páholyában, mégis ingadozni kezdtem véleményemben.

Adriani Alisz csakugyan olyan volt, mint egy fiatal uralkodónő. De némi zavar látszott rajta. Mintha kikökönt volna hatalmas biztonságából, mintha azon tűnődne, hogy ásványtanból nem készült, és még portugálul sem tud. Szépek voltak. Ha képzeletemben nem tartottam őket összeillő párnak, most látnom kellett, hogy festeni sem tudnék összeillőbbet.

Péter még mosolygott egyet felém fentről, tunyán és megnyugtatóan, mielőtt elsötétedett a nézőtér. Mennyire unatkozhatik - gondoltam. Éppoly kevésbé érdekelték őt a komoly dalművek, mint engem. Csakhogy én önszántamból jöttem ide, és bármikor megléphetek, ha megeléjelem a dolgot. Péter nyakán azonban ott ült Adriani Alisz, mint egy akó szelíd, de könyörtelen altatószer. A második felvonás sötétjében szinte láttam magam előtt a fiút, miként borzong össze időnként az elharapott ásításoktól, hogy melengeti álmos kezeit szmokingja zsebében.

Halász Péter nem volt buta gyerek. De semmiféle lecke nem ment a fejébe. Pofozhatták, rimánkodhattak neki, hasztalan. Nem hiszem, hogy az akaratán múlt volna. Láttam őt órákig ülni a tankönyve előtt. Beroggyantotta a vállait. A betűk bizonyára elmosódtak a szemében. Apja mondatonként ismételtette vele a feladatot. Péter figyelt, néhány szó a fülében maradt, utánamondta az öregnek. Azután elhallgatott, és csak tétován mosolygott. Egyszerűen nem érdekelte az előírt anyag.

Megtörtént az a csoda, hogy már az elemi iskolában megbukott. Kénytelen volt tehát délutánonként különórát venni a községi iskolai tanítótól. Haja nullásgéppel volt lenyírva. Szemhéját álmatagon eresztgette alá, sűrű, fekete pillái majdnem összeértek. Négy órakor elengedte őt a tanító. Ilyenkor lehullott arcáról a lárva; végignyargalt a Verpeléti úton, könyveit hosszú szíjra eresztve forgatta a feje fölött: rendszerint a Feneketlen-tónál találkoztunk.

Barátságunk tavasszal kezdődött. Egy délelőtt Halász Péter egy fél gyufaskatulya nagyságú szürke agyagkockát mutatott nekem; legalábbis agyagszerűen lehetett nyomogatni, formálni; de nem agyag volt, hanem gumi. Finom, ruganyos, nyomogatható radírgumi. Jó dolognak látszott. Megálltunk a tornaterem ajtaja előtt.

- Festők használják - mondta Halász.

- Hol szerezted? - kérdeztem érdeklődéssel.

- Loptam.

- Loptad?

- Ühüm - bólintott egyet az állával Halász, s kis gondolkozás után büszkén hozzátette: - A Nádler-féle papírkereskedésben.

Csöngettek, megjelent a tanító, félbeszakadt érdekes beszélgetésünk. Be kellett mennünk a tanterembe. Nem tudom már, hogy melyik évben történt, s hányadik elemibe jártunk. Csak annyi támpontom van, hogy tavasz volt, s én ismertem már ezt az évszakot tavalyról, tavalyelőtről, halványan még régebről. Az iskola a Gellérthegy lábánál állt. Tantermünk a hátsó udvarra nézett. Az udvaron egy cseresznyefa virágzott a sárban, túlhan kopasz sövénykerítés látszott és kezdődő kertek bokrai, feketén. Rügyező vesszők, csípősen üde levegő, szikrázó napsütés, éles, fehér színek és hozzá csupa szürkésbarna, fekete-sárga, zöld nélkül: sár, szél és cseresznyevirág: kopár látvány volt ez a gellérthegyi tavasz, ismertem már évek óta.

Érdekelt a puha radírgumi meg a lopás és Halász bátorsága, bár éppen mással voltam elfoglalva; színdarabot írtam, a kézinyomdám miatt. Rávettem hát a fiút, hogy menjünk el együtt radírt lopni a Nádler-féle könyv-, zenemű- és papírkereskedésbe. Érthetetlenül sok rábeszélésembe került, de végül kötélnek állt.

Én ezt a Nádler-papírkereskedést tulajdonképpen mindig szerettem. A középső nagy kirakátaban csodálatos körzőkészletek álltak nyitva meg logarlécek, színes tinták, kínai tus, könyvek, bélyegek, ceruzahegyszívó gépecske, tolltartók, megkezdetlen ceruzák hatalmas nyalábjai, csupa vadonatúj holmi, hátul fejesvonalzók csillagszerűen összekötözve, szinte azon frissiben tükör-

simára gyalult rajztáblák, furcsa mintájú, girbe-görbe vonalzó. Odabent pedig a bőségnek és a gazdaságnak még mesésebb tárháza várta az embert. A kirakat a bérház sarkán tovább kanyarodott befelé és felfelé egy kis közbe. A ház a Gellérthegy lejtőjére támaszkodott, és a kis köz enyhén emelkedett; úgyhogy a nyomda, amely a papírkereskedés mögött a földszinten kezdődött, az épület tulsó végében, a kert alatt már pincévé, alagsorrrá süllyedt. Apró ablakai itt hátul a kertekre nyíltak, s belülről egészen magasan voltak, kint pedig le kellett guggolnunk, ha be akartunk lesni, hogy figyeljük a nyomdászok munkáját, amit én szívesen és kitartóan néztem mindig. A magas ablakcskák belső párkányára dobálták fel az „abfalt”, a nyomdai papír hulladékot, s egyszer kaptam az egyik nyomdásztól egy vastag csomó, gyönyörű, egyenletesen levágott, keskeny papírcsíkot.

Egészen világos, pasztellkék, citromsárga és halványzöld papírszeletek voltak ezek, három nyaláb, ebben a három színben; jó minőségű papír, olyasféle nagyságúak és alakúak, mint a mozijegyek vagy színházjegyek. Volt nekem egy kis kézinyomdám, még karácsonykor kaptam. Volt hozzá bélyegzőpárna meg egysoros, négysoros, sőt nyolcsoros szedősín, amibe beleszedte az ember a gumibetűket. Sajnos, a hosszabb, nyolcsoros szövegnél rendszerint kifogyott a t betű vagy az e betű; három-négy soros nyomtatnivalókra kellett szorítkoznunk lehetőleg, ezért is alapítottam kölcsönkönyvtárat nemrégiben, három barátommal; sokat dolgoztunk vele, bélyegzőnket beleütöttük egyesített könyvtárunk valamennyi kötetébe, katalógust kezdtünk csinálni, de itt már nehézkessé vált a nyomdabetűs megoldás. Sokkal kézenfekvőbbnek tűnt most, újabb kincseimmel, hogy színházjegyeket nyomtassunk. A halványzöld papírszeletekre ezt: Támlásszék I. sor, a kék zsöllye lett - a citromsárga pedig páholy. Önként adódott ezek után, hogy színielőadást rendezzünk, s ezért kezdtem színdarabot írni a jegyekhez.

A darabnak már megvolt a címe, a szereposztása, a színlapja és majdnem az egész első felvonása, amikor Halász Péterrel radírt lopni indultunk a Nádler-papírkereskedésbe. Nem sikerült a dolog úgy, ahogy gondoltam. Megvártuk, míg egyszerre több vevő érkezett a boltba. A segédek sűrögtek-forogtak, csakugyan nem figyeltek ránk. A puha rádiók hozzáférhetetlen helyen voltak, a pult belső oldaláról felemelhető üvegfedél alatt. Tétován és zavarodottan ácsorogtunk jó ideig, aztán Péter intett és odább húzódott. A képes levelezőlapok tartóját kezdte pörgetni.

- Ebből csórhatunk - súgta. Odajött az egyik segéd.

- Tintaceruzát kérek - mondta Péter gyorsan.

Idegem voltam, és haragudtam is egy kicsit. Már tudtam, hogy Péter hazudott; ő itt soha életében nem lopott radírt; talán kapta valakitől odahaza. Nézegetni kezdtem a képes levelezőlapokat, kihúztam a tartón egyet-kettőt, visszadugtam. A segéd háttal állt. Újra kihúztam vagy három levelezőlapot, és ügyesen becsúsztattam a kabátom és az ingem közé. Semmit nem vettek észre. Péter megkapta a ceruzát, fizetett, és távoztunk. Utána rettentően nagyra volt a vakmerőségünkkel, mintha ő lopta volna a lapokat, nem is én.

- No ugye! - ragyogott a szeme diadalmasan. - Mit mondtam? Látod!

De nekem elzárult a kedvem. Napokig nyugtalan voltam. Hátha mégis észrevették a lopást. A levelezőlapokat sokáig rejtegettem, végül, úgy emlékszem, apró darabokra tépve a Dunába szórtam mind. Elakadtam a színdarabírással is. Hiába, be kellett látnom, hogy nem nekem való az ilyesmi: ehhez én gyáva vagyok. De Petár bátor fiú volt; tiszteltem is érte, és nagyon összebarátkoztunk.

Tele volt kalandvággyal, bátorsággal, vállalkozókedvvel, kezdeményezéssel, és mindig jókedvűen nevetett. Egy nyári vasárnap délután leereszkedtünk az üres Nádler-nyomdába ketten. A Feneketlen-tó nádasában tanyát és titkos utakat építettünk a víz fölött. Petárnak

kutyája is volt, a Káró. Káró sokféle velünk jött, bevittük a nádasbeli wigwamunkba is. Pipáztunk. Petár a legjobb barátom lett; valósággal beleszerettem. Természetesen a színelőadásokba is bekapcsolódott, ami egyébként, fájdalom, nem lett nagy siker; aztán egyszer vérszerződést is kötöttünk ötödmagunkkal. Több pontból állt; nem emlékszem már szó szerint a tartalmukra, csak a szerződés szellemére. Olyasféle értelemben köteleztük el magunkat, hogy örök hűséget és szolidaritást fogadunk; a kölcsönkönyvtárból kilépő alapító-tag elveszti beadott könyveinek tulajdonjogát; én köteles vagyok minden birtokomba került számoló-cédulát Petárnak adni, vagy legalábbis elővételi jogot biztosítani neki; s a szerződés megszegése halállal büntetettik.

Petárnak ugyanis volt egy megkezdett számoló-cédula-gyűjteménye; s mulatságos, ahogy eszembe jut, hogy a Palma kaucsuksarok- és a Benson-sorozat mellett egy csomó Adriani-számoló-cédulája is volt: Adriani Brandy, Adriani Maraschino, Adriani Fernet Branca. Ámbár, miért is ne lett volna? Újságokban, falragaszokon, hirdetőszlopokon, mindenütt olvashattuk az Adriani nevet, a tollaskalapos, kacér szépasszony képe alatt, aki koccintásra emeli a poharát, vagy a másik, jól ismert plakáton, ahol egy vörös libériás, pofaszakállas komornyik tálcán kínálja a csillogó, gyönyörű Adriani-italokat.

Én becsületesen be is tartottam a vérszerződésünket emlékezetem szerint. Péter azonban hűtlenül elárult. Legalábbis akkor úgy éreztem.

Ezerkilencszázhuszonkettőben elszakadtunk egymástól. Én a ciszterci gimnáziumba kerültem, Pétert pedig beadta apja a kőszegi katonaiskolába. Nem szerettem a papoknál, nem tetszett az iskola; Péter után vágyakoztam; így történt, hogy egy év múlva engem is felvettek a határmenti katonaiskola második évfolyamába.

Este érkezünk meg a kisvárosba anyámmal. Megszálltunk az Arany Strucban. Másnap délelőtt, miután a hevenyészett felvételi vizsgán átestem, s egy civil ruhás borbély kopaszra nyírt bennünket, ebédig csak tengtünk-lengtünk újonctársaimmal az egyik nagy hálóteremben. Egyenruhát kaptunk a padláson, átöltöztünk. Egy tiszthelyettes nagyon gorombán beszélt velünk. Egy negyedéves ordítózott vészjóslóan. A földszinti folyosónak levelessége volt. Alig mertünk beszélgetni egymással, egy csomó idegen fiú. Minden idegen volt nekem, és szorongó szívvel vártam az estét, hogy megjöjjenek a többiek, a bevonuló évfolyam és velük együtt Halász Péter.

Sosem felejttem el, ahogy nagy zajjal betódult a hosszú hálóterembe a második évfolyam; hetven-nyolcvan fiú, akiken egészen másképp állt az egyenruha, mint rajtunk, újoncokon. Lámpalázás izgalommal kerestem Petárt a szememmel, mert az ágyunk lábánál álltunk, s már tudtuk, hogy nem szabad onnét elmozdulnunk. Azt még nem tudtuk, hogy ha a tiszthelyettes kimegy a teremből, akkor úgyis mindenki azt csinál, amit akar; mint most is a lármásan, fegyelmezetlenül betódult másodévesek.

Péter egy baltafejű fiúval beszélgetve, meg-megállva, ráérősen lépegetett befelé, amikor megpillantottam. Tudta, hogy itt leszek.

- Peti! Petár! - szinte felnyerítettem örömben. Rám nézett. Elmosolyodott.

- Szervusz... - motyogta. - Szervusz, Benedek.

De meg sem állt. Furesa szemmel rám mosolygott csak, aztán visszafordult társához, és folytatta a beszélgetést. Lassan odább lépegettek. Kezet sem adott. Néztem utána, mint akit villám sújtott halálra; vagy inkább jéggé dermedő szívvel.

Iszonyatos árulásnak éreztem ezt, pedig nem volt ilyen egyszerű a dolog. Még nem tudtam, hogy az újoncoknak milyen alantós itt a helyzetük; milyen megbélyegzettek vagyunk; mennyire képtelenség volna egy másodévesnek odaállni, parolázni, beszélgetésbe elegyedni az ilyen kutyánál is hitványabb, nevetséges és szálnalmas féreggel. Péter persze tudta, s nem nagyon tehetett értem semmit. Két év múlva kidobták a katonaiskolából, az apja érte jött, elvitte, és sokáig nem láttam.

Budapesten találkoztunk újra. Akkor iratkozott be az egyetemre elsőévesnek, amikor én negyedévesnek.

- Bébé! Édes öregem! - lelkesen megölelt.

- Rég láttalak, Petár - mondtam.

- Bécsben tanultam, tudod - magyarázta. - A Zenei Főiskolán.

- Hegedűt?

- Meg zeneszerzést. Persze, csak passzióból. Nem akarok konkurenciát csinálni Beethovennek - nevetett.

Érdeklődtem, hogy szokott-e még rajzolni.

- Hogyne - bólintott. - Díjat is nyertem egy bécsi plakátpályázaton. El is ittuk Grinzingben.

Részleteket kérdeztem. Másról kezdett beszélni.

- Igaz is. Értesz a lovakhoz, Bébé? Egy versenylovat akarok megvenni. Olcsón kínálják. Gyanúsan olcsón.

Mindez hazugság volt, tudtam.

Péter nem nyert díjat Bécsben, és nem tanult zeneszerzést. Nem kínáltak neki versenylovat megvételre. Mindez hazugság volt, itt-ott az igazságnak parányi részletére támaszkodva. A legnagyobb hazugság azonban könnyedsége volt. Úgy viselkedett, mintha világéletében kifogástalan úriember lett volna, s apjával, tanáraival, mindenkivel békességben és rendben élne. Holott Bécsből eltanácsolták, és Budapesten máris terjedni kezdett rossz híre. Ivott, kártyáztott. Pénze nem volt. Apja kilátásba helyezte, hogy elmeógyógyintézetbe csukattja. Ilyenkor néhány hétig csendben élt, nagybárára aludt. Azután zálogházba tette, amit tehetett, s negyvennyolc órára eltűnt. Egyszer a rendőrség csípte el egy alvilági kártyaszobában. Máskor dagadt fejjel érkezett haza valahonnét. Apja egy fillért sem adott neki. Mégis csaknem mindig taxin járt. Ha gazdag lett volna, talán másként fest viselkedése a társaság szemében. Így azonban elhúzódtak tőle, mint a bélpoklostól. Teltek az évek, Péter néha megpróbálkozott egy-egy hivatallal, dolgozott a maga módján, ímmel-ámmal, meguntta, otthagya, berúgott, kitétték; vagy beteg lett, vidékre küldte az apja, visszajött, jelentkezett alapvizsgára, és simán megbukott. Néha egy városligeti padon ébredt öklendezve, néha összeszedte magát, és frissen borotválva jelent meg az úri társaságban, ahonnét nem zárhatták ki, mert botrányait hivatalosan nem vehették tudomásul. Apjának újra meg újra megígérte, hogy új életet kezd, míg aztán végérvényesen nem szakítottak egymással. Beköltözött a cselédszobába, s úgy látszott, javíthatatlan. Szegény volt, hazug volt, a földrengés sem változtathatta volna meg a természetét.

Néha a pesti Duna-parton láttam őt vacsora előtt ténferegni, hosszú raglánjában, néha a körúton, hajnalban, fekete-zöld arccal, karján átszellemült és ugyancsak részeg utcanőkkel. Találkoztunk úri házakban is. Szeretetre méltóan mulattatta az asszonyokat és kisasszonyokat.

Korán eltűnt ezekről az estélyekről. Valakitől azt hallottam, hogy a nőkből él, s a rendőrség nyilvántartja mint hivatásos aranyifjút. Többnyire ásítozott.

A baj az volt, hogy nem bírt leszokni az alkohorról, és hogy semmi pénze nem volt. Egy pohár sör akkoriban huszonhat fillérbe került. Úgy képzeltem, hogy ha Halász Péternek lett volna olykor huszonhat fillérje, megelégszik egy-két pohár sörrel. A helyes gyógymód: adjanak neki naponta két pengőt. Elmagyaráztam elméletemet. Legyintettek:

- Kutyából nem lesz szalonna.

Köztünk szólva, Péter sorsa nem érdekelt különösebben. De az utóbbi időben csakugyan megszelídült. Az történt, hogy nekiment az utolsó vizsgájának, s csak egy tárgyból utasították pótszigorlatra. Nem értettem, mi ennek a magyarázata. Ostobának találtam, hogy egy érdek-házasság csináljon a kutyából szalonnát. Lám, a Bolygó Hollandust sem tudja megváltani Senta szerelme, pedig Péter esetében még csak szerelemről sem lehetett szó. Véget ért a második felvonás.

Megint integetni kezdtek a páholyból, menjek fel. Eszembe jutott, hogy lenne egy üzenetem Halász Péter számára. Lili bízott meg velem, a Raguzában. Igent bólintottam. Szórakoztatott a gondolat, hogy Lili üzenetét Adriani Alisz páholyában adjam át Péternek.

6

A Raguzai bejárati részén néhány magányos asztalka állt, a fal mentén körbefutó pamlagok előtt. Ide ültem be egy-két napja. Egy üveg sört rendeltem és rántottát, három tojásból. A Centrál-kávéház is nyitva tartott egész éjszaka, de itt, ebben a sötétben nekem jobban ízlett a rántotta, s amellet némileg olcsóbb is volt. Lili végigsétált az asztalok között, s köszöntöttük egymást. Habozott, visszafordult. Megfogta egy üres szék támláját, s rám mosolygott.

- Mi újság?

Mondtam valami barátságosat.

- Mit szól hozzá - kérdezte -, milyen csend van ma itt?

- Igen, csakugyan.

- Láta volna szerdán! Ujjé! Albert hordta a poharakat!

A többi lány „Albert úrnak” hívta a tulajdonost. Lili tegeződött velem, noha nem mindig. A pincér meghozta az ételemet.

- Nem ülne le? - kérdeztem Lilit. Bólintott. - Kérünk egy tojáslikőrt - szóltam a pincérhez. A lány tiltakozott.

- Nem, nem! Hagyja csak.

Sarkon fordult. Egy tányérral a kezében tért vissza. Láttam, hogy tormás virslijét már megkezdte. Így, hajnali fél három, három körül az ember módfelett megéhezik. Lili mellém telepedett. Harapott egyet a virsliből, és sokáig rágta.

- Nem jó? - kérdeztem.

- De igen - mondta. Forgatta a fátot a szájában. - Érzi a huzatot? - kérdezte kis szünet után. Gyorsan folytatta. - Igaz is, találkozik néha a barátjával?

Rögtön megértettem, hogy Halász Péterről beszél. Latolgattam a választ. Lili kérdésében volt valami titkos ólomsúly.

- Ha találkozik vele - mondta megint -, megmondhatja, fel is út, le is út. Ezt üzenem.

- No? Csakugyan?

A lány gondterhelten felnevetett. Szerette volna értésemre adni, hogy a dolog egészen tréfás, s ugyanakkor ügyelnie kellett, hogy pontosan szájamba rágja az üzenetet.

- Így mondja - magyarázta -, csak így: fel is út, le is út. Ő már tudni fogja, miről van szó. Ugyanis ez jelent valamit.

Sört töltöttem a poharába.

- Megharagudott Petárra? - kérdeztem szelíden.

Rázni kezdte a fejét. „Nem.” Aztán újra. „Nem.”

- Biztosan találkozik vele - kérdezte, vagy inkább állította. - Csak úgy mondja, ahogy kértem.

- Jó.

Ivott egy kortyot, s reméltem, hogy lenyeli végre a falatot, ami a szájában van. Letette a poharat, gondosan elhelyezte. Felnézett.

- Három napja nem láttam - mondta egyszerűen. Riadtság bujkált a tekintetében.

- Ejnye, ejnye - mormoltam félszegen. Elvégre három nap nem sok. - Tudja talán...

- Tudom! - mondta halkan. Közelebb csúszott hozzám. Hirtelen bizalmas lett. - Tudom. De az az igazság, hogy megesküdt, az anyja sírjára! Amikor Ellával az a botrány volt. Én igazán nem is bántam. De ő megesküdt nekem, hogy csak akkor hagy el, ha küldöm. Ha én azt mondom neki: fel is út, le is út - de előbb nem! Képzeld el, az anyja sírjára megesküdt! Én igazán nevettem. Azt mondtam, nem szabad ilyesmire esküdni. Egyszer beleszerethet valakibe, s aztán... És most, lám...

Nem értettem világosan a célzásokat, de hangja telve volt izgalommal. Sokat rágódhatott már ezeken a kérdéseken, ezt megértettem.

- Tudom én - mondta. - Szerelmes. Szép úrilány. Elveszi feleségül.

- Ugyan - szóltam. - A pénzéért veszi el.

Szenvedélyesen kapta fel a fejét.

- Ne higgye! Én is azt hittem sokáig! De nem igaz. Beleszeretett. Azért veszi el, mert addig nem hajlandó lefeküdni vele az a kitanult, fifikás kurva!

Most vettem észre, hogy a falatot még mindig nem bírta lenyelni, hanem félretolta, s bal arca megdagadt tőle. Megismételte üzenetét. Láttam, hogy ez tetszik neki, megnyugtatja. Regényesen visszaadja Péter szavát, feloldja az eskü alól.

- Jó - bólogattam -, átadom majd.

- Szerelmes - mondta Lili, összeszedve magát. - Egyre gyakrabban maradt el, most már három napja egyáltalában nem láttam. Gondolkoztam én azon az ügyön. Neki pénzre nem volt szüksége. Megvolt, ami kellett. Annál többre neki nem volt szüksége, nem, nem. Ismerem. Én szegény vagyok, de neki nem kellett több. A kártyát régen elhagyta. Szerelmes.

- Csacsiság.

Maradnom illett. Lili elmesélte, milyen nagyszerű ember, milyen úriember Halász Péter, s hogy természetesen neki nem lehet beleszólása ebbe a házasságba. Rendben van egy szava sincs. Fütyül az egészre. S ha egyszer szerelmes, akkor úgyis hiába.

- Egy pillanat - mondta. Felállt, hogy kimenjen az árnyékszékre, kiköpni a papírgombóccá összerágott húsdarabot, mely nem akart lecsúszni a torkán.

- Roppant tévedésben van Pétert illetőleg - mondtam. - Igaz ugyan, hogy a nagy vagyonra nem vágyik, s hogy pénz csak annyi kell neki, amennyit vendéglőre, taxira, bárnókra elkölt, de mégsem szerelem az, amivel én a házasságát megmagyaráznom.

Lili zavaros fejtegetéseit eddig hümmögve hallgattam, s most örültem, hogy végre egy ponton hozzá tudok szólni a tárgyhoz. Aljasságnak éreztem a közönyömet, dadogó részvétlenségemet a másik izgalma, bőbeszédű riadtsága mellett. Undorodtam mindenfajta érzéketlenségtől. Csakhogy Lili éppen akkor állt fel, amikor eszembe jutott egy-két elfogadható megjegyzés. Állva maradt.

- Hát mivel magyarázná? - kérdezte aggódva.

- Péter puhány - mondtam -, mint minden fenegyerek. Szelíd s főként gyáva lélek. Amellett váltig küzdenie kell, hogy züllöttnek ne érezze magát, hogy tudomásul ne vegye a valóságot. Elfáradt az öntudata. A lány, akit feleségül akar venni, semmit sem tud viselt dolgairól, s alapjában kifogástalan fiatalembernek tartja őt. Péter a rendre vágyik már, bizonyítékokra önmaga előtt. A házasság ténylegesítené úriemberségét.

Lili megrázta a fejét.

- Nem. Hiszen ő úriember.

Bizonyos voltam benne, hogy Péter nem szerelmes Adriani Aliszba, és nem is lesz soha, de nem reméltem, hogy Lilit meggyőzőm erről. Látszólag mégis sikerült. A lány nem unta elméleteimet, többször megismételtette, és hagyta, hogy megingassam véleményében. Holott elég rosszul tudtam.

Mire az Operaház soklépcsős útvesztőjében megtaláltam páholyukat, véget ért a szünet. Ott maradtam. Halász Péter korántsem aludta át a felvonást. Ritkán láttam éberebbnek. Két kézzel nyúlt a kezem után, kis híja, hogy meg nem ölelt. Fölszedte a földről a nagynéni kesztyűjét, villogó foggal mosolygott rá. Helyet cseréltek Alisszal. Én voltam az, aki elálmosodtam. Amikor végre lement a függöny, hátratoltam a székemet, és felálltam.

- Nagyszerű volt, nem? - kérdezte a lány csillogó szemmel. Egyet-kettőt tapsolt, nagyon finoman.

Vállat vontam.

- Nem szereti Wagnert? - vizsgáztatott gépiesen Alisz.

- Nem tudom - mondtam. - Ezt az operát például harmadszor hallgatom. Néha már-már ott tartok, hogy szeretem, tetszik, de akkor mindent elrontanak avval, hogy nem hagyják abba.

Kis szünet után így szólt Alisz.

- Ha nincs más dolga, vacsorázzék velünk.

- De hát - fordult hozzám a nagynéni -, hogyan hagyhatnák abba? Hogy képzeled ezt, Bébé?

- Úgy képelem - mondtam -, hogy a hegedűsök leteszik a hegedűiket, s a fűvósok a fűvóikat, és valamennyien hazamegyünk.

- Furcsa gondolat. Valami kis vacsorát tudunk adni - mondta az asszony.

Péter vigyorogva vágott közbe. Belém karolt és nevetett. Megsajnáltam. Arra gondoltam, hogy engem gyerekkori jó barátjának tekint, s talán csakugyan nincs is jobb barátja. Hátrább vont.

- Bébé - suttogta -, fogadd el a meghívásukat. Tedd meg nekem. Ha nem jössz fel, nekem rögtön haza kell mennem, s a néni le nem megy a nyakunkról, amíg ott vagyok.

Rámeredtem.

- Kettesben akarok maradni Alival - suttogta.

Alinak, Ali babának szólította a lányt. Sem kedvem, sem bátorságom nem lett volna efféléhez. Hátborzongató volt. Úgy hangzott, mintha egy kegytárgyat becézgetne. Alisz anélkül, hogy képes lett volna szigorúságából veszíteni, ide-oda rebbenő szemmel nevetgélt tréfálódásomon, csak mert Péter nevetett, s nem a humoromtól meggyőzötve. Bizonyára illetlenségnek tartotta, hogy Péter a lépcsőn füttyürészett, de ehhez is mosolygott.

- Ezt a dallamot - mondta - a fonóbeli lányok énekelték, ugye? - Péter jókedvűen rábólintott, s nem hagyta abba a dúdolást. Nagy személykocsijuk a Révay utca sarkán várakozott ránk.

A vacsora nehézkesen folyt le. Alisz állva maradt az asztalfőnél, s megvárta, míg öccse, egy nyurga diákfíú, helyére kerül. Ekkor felemelte szép, hideg tekintetét, és elmondta étkezés előtti imájukat. Leültünk. A fehér cérnakesztyűs inas egyenként hordta körül a tálakat, igen lassan. Nem volt kenyérem. Legalább a salátát odatehették volna az asztal közepére. Sok cselédjük közül valamelyik segíthetett volna a kiszolgálásban. Azt hiszem, Alisznak kellett volna segítenie. Észre sem vette a zökkenőket. Mereven ült a helyén. Szinte azt hihette az ember, hogy ma reggel ütötték meg a főnyereményt, s az inast csak a vacsorához sikerült kölcsönkérniük. Pedig Alisz születése óta minden este ekként vacsorázott. Az éremnagyságú kenyér-, hús- és tortadarabokat mással, mint sonkaszeletelő-géppel, nem lehetett volna ilyen vékonyra vágni. Egymáshoz illesztettem három kenyérkét, s így haraptam beléjük.

Péter nevetni kezdett ezen. Alisz rám nézett. Megkérdezte, hogy én mindig tréfálok-e?

- Nem mindig - mondtam őszintén. Csakugyan nem szántam tréfának a hármaskenyéremet. Tápláléknak szántam.

Péter - látván, hogy a lány nem nevet - elkomolyodott. Alisz talán nem tartott éppen nevetlen fajankónak, de láthattam, hogy ha száz évig él, akkor sem lesz kedve úgy viselkedni, mint én. Cudarul bosszantott, hogy kénytelen vagyok pojácának érezni magam. Én is elkomolyodtam.

Alisz egyedül lakott az emeleten. Vacsora után hamarosan hármásban maradtunk. Felmentünk a lány sarokszobájába. Péter eloltotta a csillárt, miután meggyújtotta az alacsony dívány fölötti állólámpát s Alisz kis íróasztali lámpáját. A szobalány italoskészletet gurított be zajtalanul, a filccel borított padlón.

- Hozza fel - szólt Alisz - Iván úr hegedűjét.

- Igenis.

A szobalány tüstént értette, miről van szó. Péter töltögetni kezdett. Alisz poharába néhány csepp szódavizet is fröcskölt. A folyadék ettől fehérre felhőzödött, tejszerűen, mint a tiszta alkohol. Megnéztem a palackot. Abszintot ittak.

Ámulva emeltem a poharamat Alisz felé.

- Tudja maga, hogy mi ez? - kérdeztem.

- Igen - mondta. - Abszint. Nagyon szeretjük.

Rámosolygott Péterre. Adrianiéknál gyakran kaptunk rosszul kezelt borokat, mert sem Alisz, sem az öccse, sem a nénye nem ittak meg semmiféle alkoholt, s nem is értettek hozzá. Most tehát a lány ennél a gyalázatos pálinkánál kezdte meg az ivást, ahol a legviharvertebb matrózok befejezik. Lenyeltem két kortyot. Olyan keserű volt, hogy a beleimet is megcsavarta. Legszívesebben egy álló óráig köpködtem volna egyfolytában. Ehelyett beszélgettünk.

Péter hátradőlt a kereveten, s maga mellé ültette a lányt.

- Jöjjön ide, Ali baba.

Ragyogóan mulattak. Arról társalogtunk, hogy egy hölgy, akit alig-alig ismertünk, milyen rokonságban van egy másik hölgygel, akit egyáltalában nem ismertünk.

Másodszor is megkíséreltem, hogy elbúcsúzzam tőlük. Nem mehettem, mert akkor Péter sem maradhatott volna. Alisz megkérte, hogy hegedüljön nekünk. Péter magas keménygallérban volt. Odaszorította a hangszert.

Cigánynótákat játszott. Talán nem is olyan csapnivalóan, mint gondoltam. Csöpögött az érzélgősségtől. Ütemnek nyoma sem volt. Egyszóval úgy hegedült, mint a jó és a rossz cigányzenészek. Nagyon ideges lettem. Telt az idő.

Péter már egy fél órája dolgozott. Mit tegyek? Eszembe jutott, hogy valaha operettdalokat is tudott. „Ha megversz, is imádlak én...”

- Játszd azt - kértem.

Alisz felrezzent.

- Nem, nem! - mondta csaknem szenvedélyesen. Az arca lázban égett. Újabb fél órát vártam. Ekkor elszántam magam.

- Sajnos, mennem kell.

A lány rémülten bámult rám, Péter pedig elkezdte játszani az operettdalt.

*„Párizsban huncut a lány,
De komilfó...”*

Szorosan egymás mellett álltak, velem szemközt, mint harcolók az ellenséggel. Szerelmesek voltak, mint két berúgott baromfi. Fátyolos volt a szemük a boldogságtól és az izgalomtól. Rájuk kellett szánnom még egy félórát.

Péter ülve hegedült tovább. Visszatért a cigánynótákhoz. Halkan játszott, s rekedt hangján még halkabban mondogatta a szöveget.

*„Ha énnekem fészkem volna
Nem volnék én részeg.”*

Térde hozzáért Alisz ruhájához. Megremegtek. Átmentem a szomszéd szobába, telefonálni taxiért. Rágyújtottam egy szivarra. Kinéztem a balkonajtón. Csillagtalán tavaszi éjszaka volt.

A nemezzel borított padlón nem hallatszottak a lépéseim. A szobájuk közepén álltak, és csókolták egymást. Péter bal kezével a lány tarkóját fogta, jobbával pedig átkarolta a hóna alatt. Bennem meghűlt a vér. Láttam már féktelenebb csókot is, illetvebb jelenetet is. De Adriani Alisz odaadóan hátracsukló, szép nyaka számomra olyan buján érzéki és olyan visszataszítóan szemérmetlen látvány volt, hogy szinte megrendültem. Péternek elszabadult egy fekete hajfürtje. Mozdulatát elképzelhetetlenül vakmerőnek éreztem. Csupasz hegedűje ott hevert az asztalon. Zavar fogott el és alázat.

Hazafelé menet némán ültem Péter mellett.

Ő is hallgatott. Aztán egyszer rám kacsintott.

- Tíz nap múlva esküszünk.

- Igen?

- Aranyos kis jószág, nem?

- Tessék? - kérdeztem.

- Mondom, édes kislány. Mármint Ali. Ilyen szerelmes még nem is igen voltam.

Elmesélte, hogyan akadtak össze. Úgy beszélt Aliszról, mint egy búbájos, csacsi pásztorlánykáról.

- Ali baba kis számár - mondta -, de imádom.

Még csak nem is mondhattam ellent. Halász Péter csakugyan okosabb volt a vezérigazgatónőnél. Gyorsabb eszű, szellemesebb, értelmesebb. Nevethetnékem támadt, mintha csiklandoznának.

- Hallod-e - mondtam. - Lili azt üzeni neked, hogy fel is út, le is út.

- Hogyhogy? - kérdezte zavartan. Szipákoltam néhányat a szivaromból, s megismételtem Lili üzenetét, híven.

- Nem értem - mondta Péter bizonytalanul.

- Én értem - mondtam. - Lili megmagyarázta.

Felnevetett.

- Megmagyarázta? Remek pofa, nem?

- Igen.

Eltűnődött.

- Remek öreg pofa - mondta megint. - Imádom.

Belőlem meglehetősen hiányzott a szigorúság. Barátságosan hangzott a kérdésem; éppen csak hogy nem nevettem.

- Lilit is?

Ezúttal csakugyan nem értette, mire célzok.

- Az imént mondtad - magyaráztam -, mennyire imádod Ali babát.

- Ugyan, Bébé. Ez egészen más.

- Miért lenne más? - makacskodtam.

- Csak nem kívánod, hogy Lilit vegyem feleségül? - kérdezte nevetve.

Valóban, ezt nem kívántam. Magam sem tudtam, mit is kívánnék. Péter váratlanul elkomolyodott.

- Csak nem képzelted, hogy én valaha is szerelmes voltam Lilibe? - mormogta. - Egy közönséges... izébe...?

- Na, na...

- Nem úgy értem. Lilivel el tudtam beszélgetni. Jópofa. Bánom is én, miféle ringyó. De sosem tetszett nekem. Ali, ó, Ali...

Felderült, s Aliszról mesélt tovább. Szabadon működtette képzeletét. Igyekezett a szájam íze szerint formálni hazugságait, ahogyan az előbb is, amikor észrevette, hogy Lilivel rokonszenvezem. Mindig alkalmazkodott a hallgatóihoz. Gyakran melléfogott, tévedett, rosszul ismerte fel emberét. Ezért óvatos volt, s zavarosan, nyakatekerten beszélt. Számomra az őszinteség látszatát igyekezett felkelteni, közvetlen, természetes hangot keresett, mert én ezt játszottam vele. Fáradságos dolog volt, azt hiszem, úgy oldotta meg, hogy szavaiba tényleg őszinteséget kevert. Sokszor azt gondoltam, Halász Péternek alapjában semmiről semmiféle véleménye nincsen, s egyetlen őszinte pillanata a hallgatás lenne. Ezért lehetetlen a szavaival jellemezni, kivált azokkal, amiket hozzám intézett, vagy akár a jelenlétemben mondott. Kihámoztam a hazugságaiból, az őszinteségéből meg a saját szememmel látott tényekből egyet-mást, hogy milyen előzményei voltak az eljegyzésének.

7

Először egy társaskörben látták egymást, másodszor Adrianiék estélyén, ahonnét együtt mentünk a Ragusa-kávéházba. Péter az ezt követő kötelező látogatás után nem törődött többé Alisszal. Két telefonüzenetére nem válaszolt, egy újabb meghívását lemondta. Oláh Vera tetszett neki.

Nekem is Vera tetszett. Megfoghatatlan kis lény volt az a lány. Komoly, bús szemmel nézett az emberre, s ha elszomorodtam gyengéd arcoskájától és sok-sok hajától, máris előretolta az állát, és boldogan nevetett. Megsúgta, hogy egész este velem akar lenni, mindenkit utál. Olyan jókedvű lett ettől a tervétől, hogy nyomban otthagyt. Ilyenkor alig-alig láttam. Máskor derűsen ült le mellém egy másodpercre, majd morcos lett, behúzta az állát, s órákig hallgattunk, s nem mozdultunk a sarokból. Hetedik gimnáziumba járt. Csodálatos szemei voltak. Úgy tetszett, bármelyik pillanatban könnyezni kezdhet egy édes és képzelt bánattól, mellyel telítve van. S úgy tetszett, ez egyben a jókedvének is titkos, nem apadó forrása. Halász Pétert, jóllehet rokonuk volt, Oláhék sohasem hívták meg. Itt-ott találkoztak néha. Péter úgy viselkedett, mintha ez pusztán rajta múlt volna.

- Egyszer már igazán felmegyek hozzátok, Vera - mondta.

A kislány nem felelt.

- Haszontalan vagyok - korholta magát Péter. - Haragudhatnátok rám. Teljes joggal. Haragszol?

- Haragszom - mondta Vera nagyon halkán.

- Drágám, édesem - mondta Péter.

- Most kérj fel táncolni - szólt a kislány. Nem akart sokat sokáig kettesben ácsorogni Péterrel.

- Miért is nem láthatlak soha? - kérdezte a fiú, tűrhető könnyedséggel. - Gyere holnap moziba.

- Nem érek rá.

- Holnapután?

- Nem.

- A jégpályára? Hiszen jársz korcsolyázni...

Vera rázta a fejét. Később az előszobában álltak egymás mellett, kabátjukat húzták. A kislány gyorsan odaszólt Péternek.

- Szombaton ott leszek a jogászbálon.

Február volt. A kapuban elbúcsúztak, s Péter gyalog indult a Kossuth Lajos utca felé. Szombaton este megborotválkozott, és frakkot öltött. Apjához vendégek érkeztek. Nem akart a hátsó lépcsőn távozni, s megvárta, míg elcsöndesedik az előszobájuk. Kefélgette a haját, azután a gallérját. Letörölte a rizsport füle tövééről. Régen nem volt bálban. Hat éve még a rendezők között szerepelt, azután kimaradt a neve a névsorból.

- Lemondtam - magyarázta nekem -, nem érdekel az ilyen gyerekség.

A szobalány beszólt, hogy most üres az előszoba. Péter kiosont, s a lépcsőházban begombolta a kabátját. Esett a hó. Akárhová nézett az ember, hópelyheket látott szállingózni, ráérősen, sűrűn. Belepték a friss talpnyomokat. A Lánchíd járdáján topogtak a járókelők. A kőoroszlánok mancsain fehér prém nőtt. A gázlámpák füzére beleveszett a hóesésbe. Pirosra csipett orral érkeztek a kislányok, és hosszan tolláskodtak a ruhatárban. Előtűnt a sok tüllvirág, bársonymályva. Világoskék, fényesfehér, ügyefogyott selyemruhák suhogtak. Péter ismerősöket talált, csatlakozott hozzájuk.

Oláh Verával egész éjszaka csak kétszer táncolt. A vacsora idején elsétált hosszú asztaluk mellett, s odaköszönt. A lány anyja biccentett neki, Péter lement a söntésbe, és elsörözgetett két huszártiszttel.

Vera később megkérdezte tőle, hogy mit csinált a vacsora alatt.

- Megígértem a fiúknak - mondta Péter -, hogy velük tartok.

- Menjünk le mi is a sörözőbe - szólt a lány.

Nekiindultak. Az oldalfolyosón Vera megtorpant.

- Nem lehet - mondta.

- Azt hiszem, már be is csukott.

- Látod! - szólt a kislány, s megérintette Péter állát. Ez simogatást fejezett ki. Azután egyszerre megint kedve támadt a sörözőhöz.

- Vigyél le, édes Péterkém - szólt panaszosan. Mindjárt rázta is hozzá a fejét, kacarászva. - Ó, be jó lenne.

Majomkodva nézett fel a fekete fiúra.

- Miért nem húzod fel a glaszékesztyűdet? - kérdezte suttogva, olyan melegen, hogy elszorult az ember torka. Én is ismertem Verának ezt a lágy, meghitt hangját, s már régen megfogamzott bennem a gyanú, hogy kiadós szélhámosság az egész. Február volt, s már nem hittem a hangjának; de negyvenezer évig elhallgattam volna.

- Nem hoztam kesztyűt - mondta Péter.

- Olyan nagyon szeretlek - mondta Vera. Lélegzetet sem vett. Durcásan bandzsított a fiúra. Megfordult és a bálterem felé indult.

A bejáratnál megálltak és összekapaszkodtak. Táncolni kezdtek. Péter magas termetét meghajlította, s figyelt, mert nem értette, mit mond a kislány.

- Maria, my own...

A rumbát énekelte, amit a zene játszott. Egész testükkel hintáztak a tánc gyors ütemére. Minden egyéb megszűnt. A dobok, fakorongok, faütők eszelős önkívületben kopogtak a mélyben. Úgy érezték, testük és lelkük egyaránt szétmállik ebben a zenében. Egy fiatalember meghajolt Vera előtt. A kislány szédelegve állt meg. Várt egy-két másodpercet. Péter gombját csavargatta. A frakkgomb leszakadt, a kezében maradt. Bedugta a fiú szivarzsebébe. Azután karját nyújtotta az idegennek, s szomorú hangon a keresztnevéen szólította.

- Gyerünk, Gábor. - Négy óra múlt, még sötét volt az ég. Péter kiváltotta a kabátját, és gyalogszerrel indult a Kossuth Lajos utca felé. Sietett.

Keresztülbukdácsolt a hókupacokon.

Lili a Ragusa-kávéházban várta őt, mint minden éjjel. Leporolgatta a fiú selyem kihajtóját. Alberthoz fordult:

- A bálból jön - mondta.

- Legalább táncoltál a királynővel? - kérdezte Albert.

Péternek eszébe jutott, hogy éjfél előtt megjelent egy félóra a városban tartózkodó előkelő vendég, két lányával. Messziről látta is őket a díszemelőnyen. Az uralkodónő kékezüst ruhás fiatalasszony volt. A két királyi hercegnő egy-egy kört táncolt is, úgy hallotta.

- Vele nem - mondta Péter. - A lányával.

- A királykisasszonnyal? - kérdezte Lili. - Csárdást?

- Nem. Rumbát.

Mindnyájan nevettek.

- Csakugyan? - kérdezte Albert.

- Komolyan - mondta Péter.

Konyakot rendelt. Kettesben maradtak Lilivel. Elmesélte, hogy milyen különös érzés volt a királyi hercegnő derekát átölelni. Noha nem lett volna szabad beszélgetést kezdeményezni, nem bírta megállni, hogy fülébe ne súgja a királykisasszonynak, franciául: „Imádom önt.”

- Tyú, még majd lenyakaznak - nevetett Lili.

- Halkan mondtam. De tudom, hogy meghallotta.

- Miért? Pofon ütött?

- Nem - mondta Péter. - Nem ütött pofon.

- Mi az, Péter? - kérdezte Lili. - Péter! Sírsz?

A fiú egészen hátradőlt. Fejét a pamlaghoz nyomta, és tagadólag ingatta.

- Péter - mondta a lány halkan.

Péter belemarkolt Lili hajába és meghúzogatta. Vigyorgott. Bal kezével a pohara után nyúlt.

- Ne igyál már - szólt Lili. - Hiszen hullarészeg vagy. Hiányzik a gombod.

- Itt van - mondta Péter. - Varrd fel, Lilikém.

- Varrja a nehézség - kiáltott fel a másik. - Ilyet ne is kérj tőlem. Ezt az egyet nem csinálom.

- Varrd fel, Lilikém.

Egy ideig vitatkoztak ezen, azután hazamentek. Másnap délben Péter arra ébredt, hogy a lány a gombot varrogatja. Fogával szakította el a cénát, s megvetően lökte odébb a frakkot. A központi fűtés melege érződött a szobában. A két ablaktábla közt egy nagy üveg sör hűlt. Libatöpörtyűt ettek rozskenyérrel, megitták a sört, Lili összesöpörgette paplanáról a morzsákat, s elsétáltak a József körúti vendéglőbe ebédelni. Az asztalon sósmandula-gép állt, tetején rugós kockajátékkal. Ötig-hatig kockáztak, tíz fillérbe. Azután Péter hazament és átöltözött.

Máskor korábban feküdtek le, s fél tízig, tízig aludtak. Délelőtt Péter bement az egyetemre, a kvestúrán akadt dolga vagy a Királyi Pál utcában, egy előkészítő tanfolyamon. Lili néha éjszaka volt elfoglalva. Ott kellett maradnia a Raguzában záróráig, a férfitvendégek, de inkább a társnői miatt. Péternek jeleket adott, elküldte. Nem szívesen tette, mert a fiú ilyenkor úgy elkószált az éjszakában, hogy gyakran végképp nyoma veszett.

Márciusban, egy napsütéses reggelen Péter a Valéria-kávéház sarkán kiabált taxiért. Volt még két pengője, éppen elviszik érte a Kossuth Lajos utcáig. Homloka fénylett, gallérja nyakához tapadt az izzadságtól, gyulladt szemhéjával folyvást pislogott. Egy vadidegen nő volt vele és egy zöld kalapos férfi, akivel az éjszaka folyamán kötött heves barátságot. Pétert tréfásan Broniszlávnak szólították. Nem tudták egymás nevét.

Csörömpöltek a villamosok.

- Hová siet, gyönyörű szenyóra? - szólt Péter mély tisztelettel egy természetes asszonyság után. Meg-megállította a járókelőket. A nők ügyet sem vetettek rá. Nem sértődtek meg. Nagyobbára mosolyogtak, a fiatalabbak elpirultak. Péter hosszú lépéseivel az úttest közepére sétált, s belevágta a sárba cigarettáját. Egy keserűt köpött.

- Taxi - kiáltotta.

Részeg volt és rekedt.

Egy kétüléssel, csukott kocsit váratlanul lefékezett a kiáltására. Kinyílt az ajtaja, s egy nő hajolt ki belőle. Péter tunyán lépegetett az Üllői út sarában. Megemelte a kalapját.

- Hová siet? - kérdezte mosolyogva.

- Jó reggelt, Péter - mondta a nő. - Megyek a gyárba.

- Nem vinne magával? - kérdezte a fiú. Azután észbekapott. Adriani Alisz nézett rá a kormánykerék mellől.

- Érdeklis a gyár? - kérdezte a lány. - Megmutatom, ha kíváncsi rá. Hát üljön be.

Kinyitotta a másik ajtót. Péter arra gondolt, hogy nem lehet habozni. Behuppant a kocsiba. Sebtében végigtörölte a homlokát. Ügyelt, hogy ne böfögjön.

- Mit csinál maga itt? - kérdezte Alisz, mereven előre nézve. Rátaposott a gázbillentyűre.

A férfi a járda szélén utánuk bámult, hátrabökte zöld kalapját.

- A ponciusát - mondta fejcsóválva.

- Egy barátommal kellett volna találkoznom - mondta Péter ötletszerűen. - De nem érkezett meg Belgrádból.

- Taxinak intett, ugye? Alig ismertem meg, amikor rám kiáltott. - Alisznak mandulaszappan szaga volt. Egy fél pillantást vetett Péterre. - Ilyen véletlen!

Péter tovább magyarázta a belgrádi barátját. A lányt szemlátomást nem érdekelte a sok részlet, de figyelmesen meghallgatta. Péter apránként kijózanodott, s rájött, hogy ezt felesleges ilyen hosszasan bizonyítani. Végigsétáltak a telepen. Bólogatott. Azután végre felmentek az igazgatósági épületbe, s leülhetett megint.

Bóbiskolva hallgatta, hogyan intézkedik Adriani Alisz. Egy titkárnő állva jegyezgetett, s egy szürke ruhás, idősebb férfi halkán beszélt. Alisz is állt a nagy íróasztal mögött. Egy-egy szót kérdezett csak. „Miért?” - „Igen.” - „Nem.” A szoba tágas volt, két ablaka árnyékban maradt. A kettős ajtó s a kis oldalajtó is párnázva volt. Egyetlen nagy szőnyeg borította a padlót. Péter feltápászkodott a mély karosszékből, mert Alisz eléje lépett. Kettesben maradtak. Megszólalt az íróasztal egyik telefonja.

- Nem - mondta Alisz a kagylóba. - Majd csengetek.

Felső ajkán szőke pihék csillantak meg. Karcsú volt és okos, mint egy lányiskolai növendék. Nyakának egy darabja előtűnt a gallér kivágásában. Ahogy egymás felé sétáltak, Péterben egy álmos, zsibbadt, kizárólagos érzés lett úrrá, s mindenről megfeledkezve, olyan közel lépett a lányhoz, hogy álla csaknem a másik orrához ért. Megfogta Alisz fejét, átkarolta a derekát, és kényelmesen szájon csókolta. Egyikük sem szólt egy szót sem. A csók nem sokat ért. Alisz nem tudta, hogyan kell csinálni. Péter fázott: arra vágyott, hogy beburkolja magát a lánnyal. A díványhoz vezette, és ölébe akarta vonni. Alisz két kézzel taszította el magától. Még egyszer megcsókolta. A lány sápadtan állt föl, és íróasztala mögé vonult.

- Jöjjön fel hozzánk - mondta halkán -, délután ötkor.

- Ne küldjön el - könyörgött Péter.

- Már csengettem. Most menjen el. Majd délutánig gondolkozom.

- Haragszik rám?

- Szó sincs róla - mondta Alisz. - Vizontlátásra.

Péter a hosszú villamosúton nem gondolt többé a lányra. Odahaza sem. Háromnegyed ötkor ébredt fel.

Nem sietett az öltözködéssel, mert nem volt szándékában elmenni Adriani Aliszékhoz. A vendéglőbe igyekezett, ahol Lilivel szokott találkozni. Fél hat is elmúlt, mire a József körútra ért. Egyszerre eszébe jutott a gyár, a párnázott ajtajú szoba, a hideg csók. Élesen látta Alisz arcát maga előtt. Olyan vad sóvárgás fogta el a lány után, hogy futni kezdett. Belökte a vendéglő ajtaját.

Lili keresztrejtvényt fejtett. Széles arcát Péterre emelte.

- No, te utolsó fráter - mondta örömmel. - Hol jártál megint? Ülj le. Nézd csak - mutatta a rejtvényt. - Ez itt. Egy közmondás.

Péter féloldalt ült le, kabátban.

- Lili - hadarta -, adj egy tízest, hamar. Rohanok. Nagyon fontos ügy.

Türelmetlenül lökdöste félre a képes újságot.

- Mi a csuda? - ráncolta homlokát a lány.

- Gyorsan, öregem. Majd elmondom. Egy belgrádi rokonom.

Megkapta a bankjegyet, rávigyorgott Lilire, barátságosan megveregette a vállát, és kirobogott az étteremből. Gépkocsira kellett a pénz. Hat óra előtt két perccel becsöngetett az Adriani-palota kapuján.

Lesegítették a kabátját. Megindult az inas után a falépcsőn. Méltóságteljesen lépkedtek. Péter a fordulóban megunt a dolgot. Hosszú lábaival keresztüllépve a fokokat, az inas elé került, s odafent találmra jobbra fordult. Ösztöne helyesen vezette. Alisz a sarokszobában teázott, egyedül. Kezét nyújtotta a fiúnak, azután felállt, noha esze ágában sem volt ezt tenni. Gondolataiban annyit foglalkozott Péterrel, hogy most egészen megzavarodott, amint testi valóságában maga előtt látta.

- Elkésett, nem? - mondta. - Öt órában egyeztünk meg.

- Nem baj - mondta Péter. Körülnézett. Kiválasztott egy kecses, brokáttal bevont széket. Alisz teát töltött a csészéjébe.

- Úgy gondoltam - mondta a lány -, legjobb, ha négyszemközt beszéljük meg.

- Persze - vágott közbe Péter. A szárnyas ajtók ki voltak tárva, végig lehetett látni a négy szobán. A bútorok körvonalai elvesztek a homályban. Csend volt. Átült Alisz mellé, s szemét le nem véve róla, ráhajolt hideg szájára. Még nagyobb csend támadt. Csokolódzással töltötték a higgadt márciusi délutánt. A lány szorosan fogta Péter két csuklóját. Néha kiszabadította magát, s hátrált egy keveset.

- Mit akar? - suttogta felindultan.

Péter nem mozdult. Alisz visszacsúszott melléje.

- El akar venni feleségül? - kérdezte.

- Jó - mondta a fiú. - Hogyne. - Átkarolta.

Ennél többet nemigen beszéltek. Másnap a nagynéni fogadta Pétert, s fagyosabbnak látszott, mint valaha. A fiú meghökkent. Legszívesebben tüstént visszafordult volna. Nagy kő esett le a szívről, amikor kiderült, hogy az eljegyzésükről kívánnak csupán tanácskozni, s utána bizonyára kettesben maradhatnak megint.

8

Ettől fogva együtt voltak sülve-főve, örökké szomjasan. Pétert bizvást szerelmesnek lehetett nevezni. Lilinek volt igaza. Egy hétig elkerültem a Raguza-kávéházat. Egy délután aztán a Belvárosban találkoztam vele.

Sovány volt. Szörnyűségesen kifestette az arcát. Észrevette rajtam, hogy feszélyez a külseje. A színpadon ábrázolják ilyen túlzóan az utcanőket, amilyen Lili volt.

- Nem jönne fel hozzám? - kérdezte.

Láttam, hogy nagyon szeretne velem beszélgetni.

- Ne álljunk itt az utcán - magyarázta. Meg akart kímélni attól, hogy vele lássanak az emberek.

- Tíz percem van - mondtam. Gyalog mentünk fel. A harmadik emeleten lakott. Rendetlenség uralkodott a szobájában. A díványán szét volt dobálva az ágynemű. Ezt gyorsan eligazította.

- Ne haragudjon - mondta. - Azt sem tudom, mi van velem. Augusztusban ki kell költöznöm.

- Csak nem?

- Nincs mit tenni. Nem bánom. Nagy botrányok voltak. Pedig igazán nem vagyok hibás. Ámbár, ha nem lettem volna olyan részeg, akkor nem történhetett volna meg. A házgondnok a rendőrséghez fordult. Képzeld csak! Soha életemben nem volt bajom a hekusokkal. Ismerek is egy rendőrtisztet. Ha meglát, rám mosolyog. „Lili, te egy rendes lány vagy!” Ezt mondta. És most a rendőrséghez fordult az a rohadt gondnok.

- Hát nem lehetne valamit tenni? - kérdeztem. - Szóljon a rendőrtiszt barátjának.

- Áh! - legyintett. Máris másról kezdett beszélni. Megint jött egy levél a franciától. Beteg, azt írja, meg fog halni. Nagyon várja őt, mert rá akarja hagyni az antibes-i házat. Találkoztam-e Péterrel?

Megmondtam, hogy holnapután lesz az esküvőjük.

- olvastam - bólintott. - A Mátyástemplomban. Átadta neki az üzenetemet?

- Át.

- Én azóta se láttam.

Megfordult, visszafordult. Eddig elég nyugodtan beszélt. Egyszerre lezökkent a dívány szélére, tenyerébe fogta az arcát, és zokogni kezdett. Sohasem éreztem magamat utálatosabban.

A könnyek összekenték arcán a vastag festéket. Könyörögve nézett rám.

- Látja - szólt. - Ezt csinálom. Iszom, bögök. Nem tudok dolgozni. Ettől félttem mindig - mondta nyöszörögve.

Lepedője szélébe megtörülgette az arcát.

- Mindig azért imádkoztam - mondta -, hogy csak szerelmes ne legyek. Mi lesz velem, Szűzmáriám?

Mereven néztem az asztalt. A női ruhadarabok, kenyérmaradék, felborult hamutartó alatt sűrű gépírási lapok látszottak. Felismertem a sokszorosított egyetemi jegyzetömböt. Péter jogtudományi tankönyve volt. Lili elmondta, hogy együtt tanultak, a télen. Felmondatta Péterrel a fejezeteket.

- Tudja-e - mondta -, mi mindent tettem én érte? Eh, el sem mondom. Ha én nem vagyok, hát lecsukták volna! Úgy bizony. Egy ilyen embert, mint ő! Ilyen úri fiút, ilyen okos, nagyszerű gyereket! Én igazán csak egy piszkos szajha vagyok. Tudja, mi vagyok én?

Megmondtam.

- És mégis - magyarázta villogó szemmel -, nekem köszönheti, hogy megúszta azt a dolgot.

- Miféle dolgot?

Nem volt hajlandó elárulni. Ellenben elmesélte, hogy Péter miatt olyasmit vállalt egyszer, hogy cselédnek nézzék. Ezt tartotta legnagyobb hőstettének. Akkor történt, amikor megismerkedtek. Karácsony másnapján. Péter éjszaka állított be a Ragusa-kávéházba, hajnalra a részegség összeboronálta őket. Itt ébredtek fel másnap, itt, ezen a heverőn. Lili reggelit hozatott.

- Láttam rajta - mondta -, hogy valami baja van. Nem akart felkelni. Hiába faggattam. Hasra feküdt, és fejét a párnába fúrta.

Megkérdezte tőle, hogy nincs-e dolga. Végre is hétköznap volt. Nincs, mondta. Lili apránként kiszedte belőle, hogy elkártyázta a pénzét. Nem is a magáét. Egy vadászpuskát kapott kölcsön. Betette a zálogházba. Szétszedhető belga fegyver volt, börtökban. Azt remélte, visszanyeri a pénzét, és könnyűszerrel kiválthatja majd a puskát. Veszített. „Te szerencsétlen” - csóválta Lili a fejét. - „Hol az a zálogcédula?” - Ott volt a tárcájában. „Hát add vissza ezt.” Péter hasra feküdt, és nem mozdult.

- Olyan volt - magyarázta Lili -, mint egy gyerek. Bántott, hogy élheterlen s ilyen egykedvű. Száznolcvan pengőt vett fel a puskára.

„Majd szerzel pénzt - mondta neki a lány -, s kiválthatod.” Péter nem felelt. „No nem?” - kérdezte Lili. „Hiába - sóhajtott a fiú -, honnan szerezzek? S ha ma estig nem küldöm vissza a puskát, minden kiderül.”

- Tudja - mondta Lili -, akkor volt pénzem. Kalapot sem vettem. Leszaladtam a Pilvax közbe, s kiváltottam neki a puskát. Azt hiszi, hogy megörült ennek? Frászt. Feküdt tovább a hasán, s a vállát vonogatta. Nem volt hajlandó elvinni a puskát. Elvittem én. Felírtam a címet, s kalap nélkül, kifestetlenül elvittem. Borraalót nyomtak a kezembe. Cselédnek néztek.

Engem az lepett meg, hogy Péter leplezetlen őszinteséggel beszélt Lilivel, ha ugyan valóban így történt. Ez esetben Lili az egyetlen teremtés a földön, akivel Péternek ilyen hangja volt. Lehetségesnek tartottam. Már amikor egymás mellett láttam őket ülni, feltűnt nekem Péter arckifejezése. Hanyag volt, nem vigyázott a vonásaira. Majdnem önfeledt. Ha hozzám fordult, kissé elrendezte a nézését.

- Szűzmáriám - mondta Lili. - Hiszen én vettem rá, hogy tanuljon. Itt magoltuk azt a sok unalmas értelmetlenséget. És most a kedves felesége örvendhet neki.

Felugrott.

- Nézze csak - mondta kétségbeesetten -, én nem vagyok beszámítható. Mondja meg neki, hogy visszaveszem a szavát. Mégsem nyugszom bele! Kötí az esküje. Megesküdött az anyja sírjára. Jöjjön le holnap este a Raguzába. Kérje meg. Csak egy percre. Látnom kell őt.

- Kedves Lili...

- Nem, nem! Egy percre lejöhet. Mondja meg neki, hogy a fejembe vettem, hogy botrányt csinállok az esküvőjén. Bolond vagyok, részeg vagyok éjjel-nappal. Elmegyek a Mátyás-templomba. Nem engedem, hogy annak a nőnek is esküdjözzön. Ez bűn!

- Kétségtelen, de...

- Ha egy percre láthatom, nem lesz semmi baj.

Elfordult, mint aki befejezte, de úgy maradt állva egy helyben, és félrebillentett fejjel, mereven nézte a falat. Úgy éreztem, hogy egy kicsit kiábrándultam belőle. Mit erőszakoskodik ezzel a hülyeséggel? Péter úgysem fog eljönni a Raguzába; még csak nem is nagyon kívánhatom ezt tőle, két nappal az esküvője előtt. Ráhagyhatnám persze Lilire; aztán, jó, megtelefonálnám Péternek a lány kívánságát, s ha megteszi a kedvéért, hát az ő dolga; csináljanak, amit akarnak. De bosszantott az egész ügy; ingerelt Lili szánalmas siránkozása, gyarlósága, összeomlása; haragudtam, hogy ilyen ostobán csökönýösködik.

- Nézze csak, Lili - mondtam elég kemény hangon. - Ne áltassa magát. Péter úgysem jönne el. Nyugodjon bele, hogy semmit sem tehetünk.

Megfordult, mint akit dróton rántanak meg, és rám meredt, mint a vadmacska.

- Semmit? Azt hiszi? - sziszegte felém villogó szemmel.

Odaugrott a szekrényéhez. Elég nagy darab, erős ember vagyok, de szinte megijedtem tőle. Önkéntelenül az ajtó felé sandítottam. Minek is jöttem fel ide; már rég másutt volna dolgom.

De Lili csak egy vastag borítékfelét dobott oda az asztalra, és ferdére torzult szájjal átkozni kezdte Pétert.

- De nem eszik abból a házasságból! Meg tudom akadályozni. A markomban van! Az anyám sírjára esküszöm, hogy nem eszik abból a házasságból... Visszaveszem a szavát, mondja meg neki...

Aztán megint letört, és kezdett elcsuklani a hangja.

- Volt nekem háromszáz pengő spórolt pémén-zehehem! Háromszáz pengő! - Zokogásba fült a szava.

A vastag borítékban valamiféle bizonyító anyag lehetett Péter ellen, kompromittáló levelek vagy fényképek vagy váltók; tudom is én, micsoda. Lili hencegett, hogy ezzel meg tudja akadályozni a fiú házasságát; s meg is fogja akadályozni, és ha kell, olyan botrányt csinál, hogy még. A háromszáz pengőjére vissza-visszatért, de mindig elsírta magát, és sosem derült ki, hogy mi történt végül is ezzel a pénzzel: Péter csalta-e ki belőle, vagy ennyiért vette meg valakitől a kompromittáló borítékot, vagy egyszerűen elitta bánatában?

És miért esküszik az anyja sírjára? - gondoltam. Hiszen még él az anyja; vagy rosszul tudom? Lili zavaros, önvádból hetvenkedésbe csapó, kesergéssel és fenyegetőzéssel tarkított előadásában még sok másról is volt szó, de rendkívül vázlatosan. Például arról, hogy lakott a Várban egy gazdag, idősebb asszony. Lili maga vitte fel oda Pétert egyszer. De aztán a fiú olyasmibe keveredett, hogy nagyon nagy baja lehetett volna belőle, ha Lili hosszú, keserves küzdelemmel meg nem fékezi. Hányszor megígérte Péter, hogy soha többet nem megy fel a Várba! Bár soha ne vitte volna bele ebbe a dologba. Ő a hibás, ő, Lili a hibás! De ő húzta ki abból a trágyaléből! Mikor látta, hogy hiába fogadkozik neki a fiú, hiába beszél a lelkére, hát fogta magát, elment egy rendőrtiszt ismerőséhez. Meg tudom érteni, ugye? Akármilyen áron, de meg kellett akadályoznia, hogy Péter feljárjon oda. Ugye meg tudom érteni? Kicsinálta a rendőrtiszt ismerősével, hogy a fiút beidéztek a kapitányságra, és alaposan ráijesztettek. Ez végül használt. Nem ment fel többet a Várba. És igenis, most ugyanúgy meg fogja akadályozni ezt a házasságot.

Szállt a hamu az asztalon, ahogy ütögette a borítékot a jogi jegyzetekhez. Néhány gépirásos lap lerepült a földre; Lili utánahajolt, felemelte a lapokat, aztán átmenet nélkül megint sírva fakadt.

- Koldus lettem! Koldus!

Hirtelen felugrott, s a borítékkal a kezében kirohant a fürdőszobába.

Nem tudtam, hogy mit akar, s egy-két perc múlva tétován utánamentem. A fürdőkályha előtt térdelt, és gyufákat gyújtogatott. A kályhából bűdös füst tört ki; égett benne a boríték mindenestől. Lili tántorogva felállt, keze fejével törölgette szeméből a füstöt. Szédült. Nekidőlt háttal a fürdőszoba ajtófélfájának, és könyökével eltakarta az arcát.

- Most aztán... felköthetem magam... most aztán...

Ezt mondta? Valahogy így értettem. Csak azt láttam, hogy hevesen felzokog; s ahogy egy pillanatra levette karját a szeméről, amíg beszélt, megláttam az arcát is. Irtózatos düh fogott el.

Ordítani kezdtem. Nem tudom, mi ütött belém. Nem bántok soha senkit, kivált nőket nem, akik idősebbek nálam, és bánatuk van. De Lilit megráztam a vállánál fogva, és üvöltöttem vele. Leszedtem róla a keresztvizet. Hogy ilyen meg olyan. És hogy ne bölgjön, így meg úgy. Hanem mossa meg az arcát. A lány lassan elcsöndesedett, és szót fogadott. Megmosta az arcát, abbahagyta a sírást, és megnyugodott, úgy láttam.

Este felhívtam Halász Pétert telefonon. Nem volt odahaza.

9

Csak másnap este hívott vissza Péter.

- Halló! Tegnap kerestél, Bébé.

Elmondtam neki Lili kívánságát.

- Hogy este, a Raguzába? - kérdezte.

- Oda.

- Miért?

- Mondtam már.

- Ugyan...

- Hát szervusz.

- Ugyan már - nevetett Péter a telefonba. - Ne dőlj be Lilinek.

- Én bedőltem. Szervusz.

- Halló! Hé, öregem. Várj csak.

Péter hangjában mindig hetykeség keveredett bocsánatkéréssel.

- Nincs ugyan semmi értelme - mondta -, de hát a kedvedért elmegyek.

- Az én kedvemért?

Ragaszkodott hozzá, hogy kizárólag az én kedvemért jön el a Raguzá-kávéházba, s természetesen csak akkor, ha vele megyek.

Elmentünk. Furcsa éjszaka volt. Szemközt ültünk egymással, és hajnalig Péter arcát bámultam, mintha a modellem volna. Sok évvel később ilyennek festettem. A mellettünk levő páholyban egy kis, fekete, kiöregedett vívóbajnok ült egymagában, iszogatót, és egész éjjel egy népszerű keringő tréfásan elferdített magyar szövegét énekelte:

- Egy légy a kedvesem...

Korán pirkadt. A nyár küszöbén voltunk. Türelmetlen lettem.

- Mi van evvel a Lilivel?

- Majd jön - mondta Péter.

Fél ötkor meguntam az egészet.

- Hát én megyek.

Péter azonban nem eresztett.

- De hát meddig akarsz itt gubbasztani? - kérdeztem.

- Még várjunk - mondta.

- Elalszol holnap a templomban.

Albert odaült hozzánk beszélgetni. Egy lány is vissza-visszatért mellénk, a körpamlag szélére. Albert félretolta a kurvát a könyökével, kissé az állólámpa felé emelte a kezében tartott verseskötetet, és gyermeki bizalommal nézett a szemembe:

- Ezt az egyet felolvasom, ha meg méltóztatsz engedni - mondta, - Breton parton sújt majd az álom...

- Hagyd a francba, pajtikám - mondta Péter.

- Breton parton...

Péter kissé felemelkedett a helyéről, átnyúlt az asztalon, és megfogta Albert vállát.

- Hagyd a francba.

- S alszunk fehéren és halottan...

- Gyere ide, góré - rikkantott át a vívóbajnok. - Olvasd fel nekem! Engem érdekel.

- Jól van, pajtikám, jól van - csitította Albertet Halász Péter. - Ismerjük mindnyájan a Vízözönt.

- Ez nem az én versem, édesapám - mondta Albert, és átült a vívóbajnokhoz. - Breton parton...

Péter ideges volt, láttam rajta. Véletlenül üres volt aznap a Raguzza. Öt óra lehetett, amikor Albertet kihívta a ruhatáros a telefonhoz. A zenészek már kalapban cigarettáztak. A lányt, aki velünk ült, Bizsunak szólítottuk. Péter régebről ismerte. Albert belépett, félretolta a pincért, és intett Bizsunak. Néhány szót mondott neki. A lány kiszaladt a ruhatárba.

- Mi van? - nézett fel Péter.

- Valami baj van vele - mondta Albert kedveszegetten.

- Hogyhogy?

- Bizsut kéri, hogy menjen érte taxival. Ijedt a hangja. Telefonál. - Hátraintett.

- Kicsodának? - kérdeztem. - Ki telefonál?

- Hát a Lili - mondta Albert. - A Karácsonyi Lili.

- Karácsonyi Lili? - dadogtam.

Péter már kifelé igyekezett. Én eddig nem tudtam Lili vezetéknevét. Elálmélkodtam. Elképedtem ezen az egyszerű tényen, hogy Karácsonyi Lilinek hívják.

Beültünk Bizsuval a gépkocsiba. Nedves szájú, kövér cigánylány volt. Semmibe vett bennünket. A vezetőt irányította.

Végigszaladtunk a Krisztina körúton, a Retek utcán. Hegynek fordultunk, a motor dohogni kezdett. A nap bevilágított a kocsiba hol innen, hol onnan. Már a város fölött jártunk, magasan.

Egy vendéglő volt itt, a hegy tetején, széles kilátóerkéllyel és sok toldaléképülettel. Kiszálltunk, az utolsó ötven-hatvan lépést már gyalog kellett megtennünk. Lili egy nyugszékben feküdt, hajadonfőtt. Szoknyája felcsúszott. Arcát nem láttuk.

Két kamasz fiú guggolt a két oldalán, s noszogatva faggatta. Ezek kísérték fel a vendéglőhöz. Egyikük felemelkedett, s a terasz korlátjához szaladt.

- Móry úr! Móry úr! - kiabálta.

A vendéglős a nyitott ajtóhoz lépett. Vászonkabát volt rajta, fején nyítt vadászkalap; nyilván otthoni viselete. Nyugodt, megnyerő férfinak látszott.

- Móry úr! - kiabálta a suhanc lelkesen. - Ötven kalmopirint vett be!

Visszafutott Lilihez. Már Bizsu is ott állt. Barátnője fölé hajolt. Péter megfogta a karomat.

- Ne menjünk oda - suttogta.

A sövény mögé húzódtunk.

- Nem akarom izgatni - mondta Péter. - Jobb, ha nem lát.

Az előbbi kamasz újra kiabálni kezdett.

- Móry úr. - Kis szünet után: - Már a Hidegkúti úton bevette! - Látni véltem, miként csillog a szeme a fiúnak. Nagyszerű esemény. Öngyilkos nő a hegyen.

Motorberregésre lettünk figyelmesek. Fehér mentőautó kapaszkodott felfelé. Péter leszakított egy rügyet a csipkebokorról, és rágni kezdte.

- Én odamegyek - szóltam halkán.

- Nem, nem - mondta Péter. Még hátrább húzott. De már jöttek is a mentők. Bizonyára a vendéglős értesítette őket. Karon fogták a lányt, és letámogatták. Lili feje hátracsuklott, mintha színlelné a betegséget. Egészen jól tudott állni a lábán.

Mire leértünk, már elrobgott a mentőkocsi, s a taxinak is hült helyét leltük. Péter halványan elmosolyodott.

- Sétálunk egyet - mondta.

- Hogyan kerülhetett ide? - szóltam. - Vajon egész éjszaka itt kóborolt a hegyek közt?

- Erre menjünk - mondta Péter. Egy kis réten keresztülvághattunk, egy kanyarodót megtakarítva.

- Ötven kalmopirin - tűnődtem fennhangon. - Kutya baja se lesz. És ez a két fiú talált rá?

- Nézd - mutatott Péter balra.

Három cseresznyefa vakított a harmatos, lágy reggeli fényben. Mozdulatlanul álltak talpig fehérben. A feketesárga, agyagos kertben egy ember kapanyelet faragott.

- Melyik kórházba vitték vajon? - kérdeztem.

- Nem tudom. - mondta Péter.

Cigaretta tét vett elő, és másról kezdett beszélni. Ennyire részvétlen maradt volna? Nyilván máson járt az esze. Mire a nap leszáll, már hálókocsi viszi őket az Adria felé. A kockás, puha tweedruha lesz rajta, amit tegnap hoztak haza a szabótól. Talán Ali baba csalánselyem hálóingére gondolt. A vívóbajnok keringőjét kezdte fütyürészni, ahogy lépegettünk lefelé a hegyen: Egy légy a kedvesem...

Októberben, amikor négy hónap múlva újra találkoztam Péterrel, megkérdezte tőlem, hogy tudok-e valamit Karácsonyi Liliről. Hümmögtem. Egyszer láttam a lányt a Nyugati pályaudvar tájékán. Messziről észrevettem engem, s befordult a mellékutcába.

- Meggyógyult - mondtam. - Egészséges.

- Tudom - bólintott Péter.

Egy Lónyay utcai bérház legfelső emeletén voltunk, háromszobás legénylakásban. Szólt a gramofon. Minden bútordarabon poharak álltak, noha csak nyolcan voltunk.

- Találkoztál vele? - kérdeztem.

- Nem - mondta Péter.

Házigazdánk, az aggregény miniszteri tanácsos, éppen friss kávéfőzőt a villanymasináján. Józsinnak szólítottuk. Mai fiú volt. Olyan természetes és egyszerű, hogy nem viselt monoklit. Ritka szálú, őszülő haját diákosan fényesre kefélt.

Jóval éjfél után jöttünk fel ide, egy budai étteremből. Engem magukkal ragadtak. Oláh Veráékkal vacsoráztam. Péterék elég messze ültek tőlünk, nagy, kerek asztalnál. A fiú apja, Halász Gedeon, Alisz jobbán szakadatlanul ragyogtatta mosolyát. Józsi és Ipoly Elemér egy szalmasárga lányt fogott közre. Túlnan volt a bár. A szálló zenekara középütt helyezkedett el. Az aggregény táncolni vitte Aliszt. Péter átsétált az asztalunkhoz.

Vera szótlánul mosolygott rá.

- Ül le, Péter - mondta a kislány anyja. Helyet szorítottunk a sarkon. A többiek folytatták a beszélgetést.

- Hogy vagy, Péter? - kérdezte Vera halkán.

- Régen láttalak - mondta a fiú.

- Szép feleséged van, Péter.

- Úgy bizony.

- Szerelmes vagy ám bele! - oktatta a kislány, mintha egy titkot súgna neki. Nevettek.

- Én mindig csak beléd leszek szerelmes - mondta Péter.

Vontatottan adogatták egymásnak a szót, tempós, hosszú ütésekkel.

- Lásd - szólt a kislány -, ez kedves tőled, Péterke.

Felállt. Táncolni mentek.

Ilyen rejtelmes semmiségeket beszéltek. Vera megkérdezte, hogy hol laknak. De minthogy tudta, nem várta meg a választ, hanem hozzáfűzte:

- Jövőre is ott fogtok lakni?

Még egyszer helyesbítette a kérdését:

- Jövő évben vajon hol találkozunk, Péter?

A fiú pislogott.

- No jó, no jó - ingatta a fejét jobbra-balra a kislány. - Azt most nem tudhatjuk. Eredj vissza, Péter.

Halász Gedeon közeledett. Péter elmélázott. Törte a fejét. Verához fordult, hogy mondjon valamit, de mindnyájan felálltak. Oláhék számára már későre járt az idő. A pincérek felsegítették a hölgyek kabátját.

Unalmas volt, hogy mindig oly korán hazamentek. Átültem Péterékhez. Azután Józsi felvetette a tervet, hogy menjünk fel hozzá. A bűbajos Halász Gedeon megvált tőlünk, amit nem sajnáltam. Jött helyette egy fiatal házaspár. Legalábbis gondolom, hogy házaspár volt, mert a nőnek Ipoly Elemér udvarolt, elég hevesen, a férfi pedig a szalmasárga lánynak.

Az agglegény megmutatta tetőerkélyét. Hat emelet volt alattunk. Aztán italokat szedett elő, és felsorolta a nevüket.

- Abszintje nincs? - kérdezte Alisz. Józsi térült-fordult. Fél óra múlva egy abszintespalackot emelt magasra. Valakivel hozathatta. Büszkén vigyorgott. Töltött mindnyájunknak, aztán átment a sarokszobájába a palackkal, hogy visszaüljön Alisz mellé, akivel egész este nagy beszélgetésbe volt merülve.

Petár felhajtotta az italt, és odaszólt Ipoly Elemérnek:

- Nem megyünk még?

Nem várta meg a választ; lomhán az ajtó felé sétált, és benézett a sarokszobába. Alisz üdén társalgott a házigazdával, s kifogástalan mozdulattal emelte szájához a poharát. Pedig már elég sokat ivott. Hátracsúsztatva ültek kettesben a széles kereveten, párnáknak támaszkodva.

- Nem megyünk még? - szólt be Péter a feleségének. Most várta a választ, de Alisz nem felelt. Beszért tovább Józsihoz. Egyik lábát felhúzta ültében, s a szoknyája egészen le volt csúsztatva az ölébe. Nagyon illetlenül ült ott; nagyon nem illett hozzá. Furcsálltam is.

Találtam egy szépívű sakktablát, és Péterrel sakkozni kezdtünk. Négy-öt lépés után abbahagytuk.

- Haza kellene menni - mondta Péter tétován.

- Ilyenkor nem lehet - magyaráztam. Olyan irgalmatlanul unatkoztam, hogy ennél már csak jobb jöhetett. Ismerem ezt; ez volt a szokásos mélypont az éjszakában. Bármilyen történjék a következő negyedórán, ennél okvetlenül érdekesebb lesz. - Ezt az unalmat nem szabad hazavinni.

- Igaz - mondta Péter, s felállt. Az ajtóhoz sétált.

Hallgattunk. Ipoly Elemér az idegen asszonnyal táncolt.

- Mi a fenének iszik annyit Alisz? - kérdeztem Pétertől morogva.

- Hagyjad - mosolygott szelíden a fiú.

- Hiszen be sem tud rúgni - mondtam.

- Ali nem - nevetett Péter. Bement hozzájuk, hívogatta haza a feleségét, de kiküldték. Visszaült mellém.

A lámpafény sápadtra vált. Odakint világosodott. Az égbolt vízfestékje rétegenként oldódott mind tisztábbra. Egy súlyos bronz állóóra ketyegett szemben a komódon.

- Voltam Lilinél - szólalt meg hirtelen Péter, olyan élénken, hogy majdnem kiverte az álmat a szememből.

- Mi? He? - motyogtam.

- Szeptemberben - mondta.

Csodáltam, hogy ilyen éber. Két kényelmes, mély fotelben üldögéltünk egymás mellett. A sárgahajú lány meg az idegen férfi lemezeket válogatott a sarokban, s egymásba voltak merülve.

- Vagyis, először még augusztusban - mondta Péter. - Ugyanis összevesztünk Alival, tudod, és ez nagyon bántott. Egyáltalán nem volt igaza. Tudod, én most igazgató vagyok a gyárban, hehe, s az úgy volt... Figyelsz, Bébé?

Figyeltem, de csak félfüllel. Másik fületem a fotelnek támasztottam kényelmesen, és behunytam a szemem. Petár a szeszfőző propaganda osztályának volt az igazgatója, és be is járt a gyárba. De ott aztán valamit így meg úgy csinált, és állítólag rendetlenség volt egy elszámolásban, pedig egy isteni plakátot hoztak ki, Alisz mégis murizott, holott egy szikrát sem volt igaza, és szoba sem akart állni Péterrel, bezárkózott a szobájába.

- Hiszen ismered, hogy milyen - magyarázta Péter. - Pedig ennyit sem volt igaza. Egy fikarcnyit sem. Nagyon bántott az egész, el akartam mondani valakinek, elmentem Lilihez. Remekül kibeszélgettük magunkat, képzelheted, de három nap múlva hazamentem. Nem bírtam tovább Ali nélkül. Azt hittem, hogy haragszik majd, de minden rendbejött. Először persze képeket vágott és ellenkezett, aztán már nem bánta. Sőt. Imádom Alit, nem tehetek róla. Megint elmentünk egy hétre Brioniba. Hallgatod, amit mondok, Bébé?

- Ühüm.

- Imádom ezt a lányt. Sokszor úgy szeretném elmondani valakinek, hogy mennyire imádom. De Alinak nem lehet elmondani. Csacsi, meg sem értené. Szeptemberben megint felmentem egyszer Lilihez, mert olyan boldog voltam, s akartam dumálni vele egy kicsit. Ugyanis megint volt egy kis zúr odahaza, nem a gyár miatt, hanem Ali felmondott Ilonának, tudod, az egyik szobalányának, én meg a pártját fogtam a kis hülyének, ugyanis Ali azt hitte... Mindegy no, szóval attól féltem, megint összeveszünk Alival, de nem lett semmi baj, visszavette a lányt is, és nem bánta, úgyhogy annyira örültem, gondoltam, felszaladok Lilihez, és mesélek neki. De ez nem sikerült úgy, Lili rosszkedvű volt, utálatos volt. Alszol?

- Nem. Nem - mondtam. - Csak behunyom a szemem.

- Pedig ez érdekes, tudod, mi történt, Bébé? Bébé?

- Hallom.

- Lili elköltözött. Eltűnt. Talán ma egy hete, felmegyek hozzá, hát nincs. Elköltözött. Ismeretlen helyre. Otthagyta a lakását, pedig ezt én vettem neki, szépen berendeztem neki, mert a Kossuth Lajos utcából kidobták még a nyáron; hja persze, te ezt sem tudad. Szerettem volna Lilivel beszélni. Ali csudára felizgatott, tudod. Újabban úgy tud viselkedni, hogy nem is értem. A szigeten voltunk, a Grillben, s avval az egyik hosszú sörgyáros-unokával, a teveképűvel, tudod, a kisebbik fiúval, olyanokat művelt, hogy még. Kocsiba ültek, és eltűntek másfél órára. Imádom Alit, és igazán nem lehet azt mondani rá, hogy nagy ká, hehe, hiszen ismered te is, Bébé, hogy milyen lány... no, nem igaz?... Bébé, Bébé.

- Ühüm.

Elcsöndesedett körülöttünk a lakás. Már jó ideje nem tett fel senki lemezt, csak a bronzóra ketyegett a szobában, és Petár fecsegett-locsogott a fülemben, szokatlanul élénken, de számomra mégis álmosító egyhangúsággal. Ismertem ezt a közlékenységi rohamát, ami nagynéha elfogta. Inkább csak foszlányokat értettem meg a zagyvaságaiból, s ezek is kezdtek összemosódni. Ó, mennyire imádja Ali babát! A szemét, a száját, a fülét, a máját. Egyszer ezt

mondta, ő meg így, tudod, öregem. Mert nagy ká. Aztán emígy, aztán amúgy, hehe. Nagy ká ez a Lili. Hová a francba szökhetett előle, hová az anyja keserves kutya meg a májába! Kutya-istenit ennek a világnak, de higgyem el, komolyan higgyem el, juháskutya lenne ezért a lányért, tíz évig juháskutya, úgy imádja Alit. A máját meg a háját, a száját meg a kutyafáját...

Egyszerre felébredtem, és nyitogattam a szemem. Hangos szóváltás folyt. Pétert láttam a dívány szélén ülni, az ablaknál. Előregörnyedt. A cipőjét vetette. Már virradt.

- Kolosszális - mondta Ipoly Elemér.

- Hát fogadjunk - mondta Péter. A sárgahajú lány a sarokszoba csukott ajtaján dörömbölt.

- Alisz! Alisz! - kiabálta.

Az ablak alatt arasznyi széles párkány futott az erkélyig. Péter azt állította, hogy átmászik rajta könnyűszerrel. Nyaktörőbb utat is megjárt ő már. Ipoly Elemér felháborodott az ostoba hencegésen. Ezen vitatkoztak, de Péter közben már húzta is le a cipőjét.

- Száz pengőbe! - mondta.

- Ugyan kérlek!

- Akkor tíz fillérbe.

- Nem fogadok semmibe - mondta Ipoly Elemér éles, támadó hangon.

De nem a fogadásról volt itt szó voltaképpen. Azzal kezdődött a dolog, hogy Péter megint bement a sarokszobába, ahol a felesége még mindig kettesben abszintozott Józsival, s megint kiküldték. Alisz puha, szőke haja most már kicsit rendetlen volt, s az arca enyhén kipirult az italtól meg a házigazda udvarlásától talán; feszes bőrén a ringlőszilva tompa fényű hamvassága alatt egy csöpp kis rózsaszín láz bujkált; nyitott szájjal nézett fel Péterre, de meg sem mozdult, csak feküdt hanyatt, keresztben a széles heverőn, lustán, mint a macska. Péter kijött a szobájukból, látta, hogy én elaludtam, türelmetlenül járkált néhány percig föl-alá, aztán újra bement hozzájuk.

- Jöjjön, Ali, hazaviszem a hátamon - mondta rekedten. Megfogta a felesége kezét, rátérdelve a kerevetre.

Huzakodni kezdtek. Péternek fejébe szállt a vér.

- Nem jön? - kérdezte. - Alisz?

- Ej, hát hagyjon nekünk békét! - mondta Alisz. Felugrott a kerevetről.

Péter elengedte őt egy pillanatra, leeresztette mind a két kezét, s látszólag felhagyott a támadással. A lány felhasználta a helyzetet, és kituszkolta őt a szobából. Aztán gyorsan behúzta az ajtót, és ráfordította belülről a kulcsot. Kihallatszott a nevetése, ahogy kárörvendően felkacagott hozzá.

Egyszóval, Pétert kizárták a sarokszobából, tréfásan. Egy darabig dörömbölt az ajtón, s próbált nevetni, aztán abbahagyta mind a kettőt. Kiment az előszobába, benyitott a fürdőszobába, a kamrába. Visszajött, kinézett az ablakon, a sarokszoba erkélye felé. Újra odaállt az ajtóhoz, és verte az öklével jó sokáig. Aztán megint kinézett az ablakon. Támadt egy ötlete.

Nekitámasztotta két tenyerét az ajtónak, és bekiabált:

- Ali!

Semmi válasz.

- Ali! Ide figyeljen. Átmászok magukhoz az ablakpárkányon, ha nem enged be - kiabálta. - Háromig számolok.

Erre sem jött válasz, csak Ipoly Elemér és a sárgahajú lány kezdett felfigyelni. Péter hirtelen hátralépett az ajtótól, hadarva beordította nekik:

- Egy - kettő - három!

S azzal elfordult, leült a díványra, és kapkodva húzni kezdte lefelé a cipőjét. Ekkor kezdődött a hangos szóváltás közte és Ipoly Elemér között, amivel felébresztettek.

- Sose izgasd magad - mondta Péter. - Gyerekjáték az egész.

- Részeg vagy - mondta a másik.

- Nem mersz fogadni tíz fillérbe sem?

- Eszembe sincs.

- Jó - mondta Péter -, akkor átmászok ingyen.

A fél ablakszárny nyitva volt, s most kitérta a másik szárnyat is. Vigyorogva ránk nézett, aztán az ablakdeszkára tette harisnyás lábát.

Mögöttem a szőke lány felsikoltott, de fél kézzel gépiesen verte tovább az ajtót, a sarokszoba bezárt ajtaját. Ámulva néztem Péter vigyorgó arcát; tele volt megfoghatatlan indulattal. Aztán felpattantam a helyemről. De ő már kilépett a kőpárkányra. Eltolta magát az ablaktól.

Odaugrottam. Ha utánanyúlok, legfeljebb lelököm a mélységbe, de nem segíték rajta. Egy lélegzést sem lehetett hallani a szobában. Pétert csak én láttam. Szorosan a falhoz tapadt, két kézzel ölelte a vakolatot. Arcát is odanyomta, elfordítva. Szétvetett lábait rettenetes lassúsággal csúsztatta milliméterről milliméterre. Teljes figyelemmel csinálta a dolgát. Amint a tenyere egyet-egyet mozdult, szívem beledobogott. Lábujjai mozogtak a harisnyában. Hősies és nevetséges látványt nyújtott. Kiváltságosan tiszta őszi hajnal volt. Tejeskocsi cammogott az utcán. Akkorának látszott, mint egy játékszer. Péter alatt, majdnem hat emelet szakadékában, homályosszürke udvar derengett.

Végtelen sok idő telt el. Volt úgy, hogy bizonyosra vettem, a következő másodpercben elereszti a falat, és lezuhan, mint egy gipszszobor. Sürgetni szerettem volna. Még mindig itt van, idefent? Essen már le, s legyen vége az egésznek. Volt úgy is, hogy azt éreztem, menten felrepül, könnyedén, ruganyosan, s elszáll. Legszívesebben elfordultam volna. Nem lehetett. Egyszer csak áradni kezdett tüdőmbe a levegő. Péter átlépett az erkély korlátján.

Egy vaslétra vezetett innét a kéményekhez. Péter megragadta a szélét, s gyorsan fellépkedett, mintha ez még hozzátartoznék a mutatványhoz. Megütötte a kéményt, leereszkedett, és az erkélyen keresztül benyitott a sarokszobába.

- Péter!

Egy fuldokló gyereklány hangja suttozta, kiáltotta, lihegte ezt a nevet az ölemben. Ujjongás és sírás bugyborékolta a torkán egyszerre. Csak most vettem észre, hogy Adriani Alisz szőke feje a térdemen nyugszik, és a keze már régóta görcsösen szorítja a kezemet. Fél lábbal fent ültem az ablakdeszkán, és Alisz, aki, úgy látszik, közben kijött a szobájukból, a térdemnek dőlve hajolt ki mellettem az ablakon. „Péter” - jajdult fel most leírhatatlan hangon, s azzal szélesebben eltaszította magát tőlem, és szaladt át a sarokszobába.

Mindnyájan áttódultunk. Péter a szoba közepén állt, s Alisz szinte ráomolva, hozzátapadva lógott a nyakában, két kézzel átkarolva a fiú tarkóját. Péter szórakozottan mosolygott.

- Te hülye, te barom - kiabáltam a fülébe, és csapdosni kezdtem a hátát.

Szelíden lefejtette magáról Aliszt. Révetegen rám nézett. Biccentett a többiek felé.

- Gyere, Bébé - mondta. Megindult kifelé, nem túl sietős léptekkel. Mentem utána. A másik szobában belebújt a cipőjébe. Befűzte.

Az előszobában leakasztottuk a kabátunkat. A lépcsőházban, ahogy az ötödik emeletre értünk, utánunk kiáltott a felesége.

- Péter...

Felnézett. Hátracsavarta a nyakát, és felnézett Aliszra, aki ott állt egy emelettel feljebb a lépcsőkoriánál.

- Tessék?

Alisz nem felelt, csak nézte őt. Péter szórakozott, nagyon udvarias és elég ostoba arccal bámult felfelé. Aztán intett barátságosan.

- Megyek - motyogta.

- Jöjjön hát, Alisz - szóltam.

De a lány nem mozdult.

Még egy percig álltunk így tehetetlenül mind a hárman, mint egy elszakadt film megdermedt utolsó előtti kockája, aztán Péter vállat vont, és indult tovább. Mentünk lefelé a lépcsőn.

A Lónyay utca túlsó oldalán ott állt a kocsijuk, de Péter a kapuban rögtön balra fordult. Szótlanul lépegettünk a Kálvin tér felé. Hideg, piros napfény söpörte végig az úttestet. Lassan mentünk; Péter meg-megállt, hogy megnézzen egy szemetes kannát vagy egy pékkirakatot.

- Te - szólaltam meg mégis, mert eszembe jutott valami. Megfogtam Péter vállát. - Eredj vissza Aliszhoz.

Arra gondoltam, hogy csak a bárgyú szerencsájének köszönheti, hogy most él.

- Megérte, te félbolond? - kérdeztem.

Rám nézett és hunyorgott.

- Jó volt - mondta.

- Micsoda?

- Tudod - magyarázta -, láttam végig a hidakat.

- A hidakat?

- Igen. A hidakat. A folyó pántját, végig. Össze-vissza a rengeteg háztetőt. Egy vonat ment a Ferencvárosi pályaudvar tájékán. Tehervonat, huszonnégy kocsival.

- Péter! - szóltam rá bosszankodva.

Elsősorban is nem láthatott semmit, hiszen körül sem nézett odafönt a tetőn, hacsak a recehártyája nem készített valamilyen csodálatos pillanatfelvételt.

- Ne hazudozz - mondtam. - Inkább eredj vissza Aliszhoz. Megharagítod.

- Á! - legyintett. - Dehogyan. Nem fontos. Nem erről van szó. Azt kérdezted, hogy megérte-e? Hogy kerül ide Alisz? És nem hazudok én. Láttam tisztán az egész várost. Hidakat, vonatot, mindent.

Megállt, s maga elé meredve, kinyújtott karját hintáztatva a levegőben, folyamatosan magyarázta.

- Alapjában semmitmondó kép. Piszkos falak, tetők cikcakkja. Az Andrássy út túlsó ablaksora vakon csillog a napfényben. A Vár zöld teteje is fényes. A Múzeummal átellenben kinyitottak egy ablakot, s kócos nő ásít és nyújtózik. A redőnyök mögött alszanak. Valahol szól az ébresztőóra. Öreg utcaseprő kaszálgatja az úttest szegélyét. Szinte hallani a seprő sercegését. A harmadik emeleten iskolásfiú könyököl, kávésbögréjét markolássza. Felhajtott gallérral száll ki egy férfi a taxiból, pénzt kotor elő. Három uszályt is láttam, lefelé úsztak a Dunán. Takarítják a kávéházat. A Vilmos császár utat némelyik mellékutca ferdén keresztezi, a házak egymáshoz lapulnak, szürkék, porosak. A sziget benyúlik a Margit híd alá.

- Ezt mind láttad? - kérdeztem.

- Le tudnám rajzolni a térképet, apróra.

- Hát akkor rajzold le.

Szerény, szórakozott mosolya mögül különös meggyőző erő sugárzott. Most már én is láttam Budapest háztetőit. A fényes őszi hajnalban, az áttetsző levegőég alatt borzongtak a kövek, hatalmas némaságban terpeszkedett a város a messzeségbe. Szennyes színei egybefolytak. A nyugati látóhatár megfeszült, mint egy fakókék vitorla, mérhetetlen magasan. A folyam mentén bérkaszárnnyák horgonyoztak a híg napfényben. És tetők, kémények, tűzfalak szurtos, széltépett, esővert rengetege.

- Igen - biztattam -, ferd le, amit láttál!

- Minek? - nézett rám csodálkozva.

- Mert szép.

- Szép? Eredj már, Bébé! Egy rakás füstös pala-, cserép- meg bádogdarab. - Vállat vont. - Ha ez szép, akkor minden szép.

Bólintottam.

- Ferd csak le, ahogy láttad.

- De minek? - kérdezte. - Mi szükség van arra, hogy lefessek? Nekem elég, hogy láttam.

Egy kis cseléd szaladt át a villamossíneken. A verebek odébb ugráltak három arasszal.

- Hát Péter - sóhajtottam. - Valamit csak kell csinálni az embernek az életben.

- Miért? - kérdezte tágra meredt szemmel. - Miért kellene?

Erre nem tudtam válaszolni. Néztünk egymásra. Kezet ráztunk, mert a Kecskeméti utca sarkára értünk, és elvált az utunk. Elnevettem magam.

- Most például - kérdeztem - mit fogsz csinálni?

- Megkeresem Lilit - felelte szórakozottan.

Később sokat gondoltam rá, hogy vajon megtalálta-e Lilit. Merre, hol kereshette? Miféle vadmacska-szimattal vágott neki a város körengetegének azon az őszi hajnalon? Mert olykor-olykor eszembe jutott Péter, noha látni nem láttam többé. Eltűnt nyomtalanul. Otthagyta a feleségét, és nyoma veszett.

Egy időben azt beszéltek, hogy Dél-Amerikába ment. Azt is hallottam, hogy meghalt.

Valaki egyszer tudni vélte, hogy él, de börtönben van Szegeden. Aztán lassacskán elfelejtették, és egyáltalán nem beszéltek róla.

Eltelt hat esztendő. Közben háború tört ki, s még folyt javában, amikor egyszer találkoztam Z.-vel, az ismert újságíróval, aki nemrég érkezett haza Franciaországból. Párizsban érte a francia összeomlás, s a beözönlő német seregek elől a Földközi-tenger felé menekült. Elmesélte hányattatásait, sőt később könyvet is írt róla. Jól, színesen adta elő a menekülés borzalmait. Antibes-ban is töltött néhány napot. Itt jutottak először emberi táplálékhoz, ahogy mondta. Fehérneműjét kimosták, megfoltozták. Kapott ajándékba egy pár harisnyát, egy pár hosszú szárú harisnyát. Ugyanis egy magyar származású úriember házába vetődött, aki hosszú szárú harisnyát viselt. Egy tízszobás, finom kis panzióknak volt a tulajdonosa. Z. borjúszeget vacsorázott nála és túrósrétest, soha el nem felejtí. A hallgatag, magas termetű háziga vacsora után hegedült néhány magyar nótát. A szakácsnő is bejött meghallgatni. Sokáig beszélgettek Budapestről. Különös varázsú éjszaka volt.

Már akkor fölmeszeltem, amikor Z. kimondta Antibes nevét. Megkérdeztem tőle, hogy hívták azt a különös varázsú úriembert. Mondott egy nevet, amit sohasem hallottam még.

- Koromfekete haja volt? - kérdeztem.

- Fekete - mondta Z.

- Lenyűgöző orr, tömérdek fog?

Z. a vállát vonogatta.

- Előkelő jelenség volt, annyi bizonyos.

- Összevissza hazudozott - kérdeztem - tücsköt-bogarat, és szeretetre méltóan mosolygott hozzá, nem?

- Dehog. Ugyan kérlek. Furcsa, érdekes, kicsit rejtélyes férfi volt. Esténként eltűnt a szobájából. Holtbiztos vagyok benne, hogy a maquis-nak dolgozott.

Hümmögtem, de aztán tovább faggattam az újságírót:

- Felesége nem volt? - Z. tagadólag rázta a fejét. - Nem volt vele egy nő? Egy magyar nő?

- Nem - mondta Z. határozottan.

- Egy széles arcú, bedagadt szemű, tatár fejű nő? Olyan, aki iránt az ember az első pillanatban bizalmat érez, mintha a csúf, öregedő dajkájával találkoznék?

- Nem emlékszem - bámult rám csodálkozva Z.

Gyanakodtam, de sehogyan sem bírtam leírni Halász Péter külsejét. Az az ötletem támadt, hogy lefestem őt Z. számára, emlékezetből.

Nekifogtam, firkáltam egy pár vázlatot szénnel. Aztán kedvem jött a dologhoz, és megfestettem Pétert olajban, egy nagy vásznon, hegedűt adtam a kezébe, s melléje a feleségét aktban, aztán odaültettem Karácsonyi Lilit is, mert valami még hiányzott nekem a képből diagonálisan.

Z. rövidlátóan hunyorgott, amikor megmutattam neki.

- No? - kérdeztem. - Megismered-e az antibes-i házigazdát?

- Érdekes - mondta az újságíró. - Csakugyan ő az.

Felém fordult.

- Ezek szerint te is laktál abban a kis panzióban?

- Én soha életemben.

- Hát akkor, hogyan...

- Ismertem őt régen, idehaza.

- Vagy úgy. - Z. újra vizsgálni kezdte a festményemet. Láttam, hogy Lili mulatságos, ferde szemét nézegeti. Megöregítettem kissé a lányt. A kopár éveket, melyek azóta kifutottak alólunk, kegyetlenül hozzácsaptam Lili kerek, kemény fejéhez. Az újságíró hirtelen felkiáltott és a homlokára ütött.

- Milyen ostoba vagyok! Majdnem beugrottam neked. Talán ezt a francia parasztasszonyt is Budapestről ismered? - kérdezte csúfolódva. Nevetett. - Hát persze hogy jártál Antibes-ban. Hiszen ez az antibes-i szakácsnő!

El kellene még mondanom talán, miként a regényírók szokták, egy rövid zárófejezetben, hogy a szereplők közül rendre kivel mi történt. Halász Gedeonról, Péter apjáról például tudtam is, hogy négy évvel ezelőtt meghalt Jászdózsán. Ipoly Elemér egy ügyvédi munkaközösségben dolgozik Budán, főként társbérleti és lakásleválasztási ügyekkel foglalkozik; kétszer találkoztam vele az elmúlt évtizedben. Thököly Imréről ma már minden művelt ember tudja, hogy kicsoda. El kellene mondanom, hogy Adriani Alisz hamvas arcbőre milyen rohamosan tönkrement: mert ezt láttam a magam szemével, még ezerkilencszáznegyvenötben. S főként arról kellene beszámolnom, hogyan változott meg annyira Halász Péter jelleme a háború után. Csakhogy, egyfelől, erről már úgyszólván semmi közvetlen, személyes tapasztalatom nincs; másfelől pedig nem vagyok regényíró, és ez nem regény, csupán egy festmény előzményeinek adalékgyűjteménye. A hármas arcképet befejeztem ezerkilencszáznegyvenháromban, s azzal a nappal, amikor letettem az ecsetet, a kép története is szükségszerűen véget ért.

Mégis, minthogy a festményemen is módosítottam egyet-mást tizenhárom esztendő múlva, amikor Péter halálhírére egy darabig úgy volt, hogy megvásárolják - mégis, helyesebbnek tartom, ha pár szóban elmondom azt a keveset, amit utóbb még megtudtam róluk. Nem sok az egész. Mindössze négy aláhúzott feljegyzésem van; akkor írtam fel magamnak egy cédulára, amikor Lilitől elhoztam egy maréknyi fényképet az ura elárvult, szanaszét szórt holmijából.

1. A Maquisard eszpresszó

Alig néhány héttel a japán fegyverszünet után, Adriani Alisztól tudtam meg, hogy Halász Péter Budapesten van. Illetve Péter tudta meg Alisztól a címemet, és felkeresett. Nagy örömezés. Ölegetett. Édes Bébé, egyetlen öregem. Algíri élményeit mesélte, de nem figyeltem, mert a hangjából vagy valamiből mindig tudtam, hogy mikor hazudik. A földön ültünk, a könyvszekrényem előtt, árral, kalapáccsal, reszelővel, mert mindenáron előkerestette velem a katonaiskolai közös csoportfényképünket; s a fénykép a szekrény alsó rekeszébe volt bezárva; a lakásom összes kulcsai elvesztek még januárban, az ostrom alatt; a többi szekrényemhez persze már rég szereztem új kulcsot, s a fontos fiókokat is rég fölfeszítettem; de ebben az alsó rekeszben csak mindenféle öreg limlomot tartottam, s zárva állt; jó félórai küzdelem után Péterrel ügyesen szétszedtük a sarokvasait, hogy ne sérüljön meg az ajtaja; s közben fecsegett. Nem figyeltem rá. Búcsúzáskor végül kirukkolt a kérésével. Segítsek neki valami iparendélyt szerezni.

Eszembe jutott Z., az újságíró, aki időközben fontos személyiség lett.

- Eredj fel hozzá - mondtam Péternek. - Ő majd segít rajtad. Adtál neki harisnyát is. Azt hiszi rólad, hogy részt vettél a francia ellenállási mozgalomban.

Péter vigyorgott, s láttam, hogy jár az esze sebesen. Z. nyilván elintézte a kérését, mert karácsony táján Lilivel együtt eszpresszót nyitott a Belvárosban, egy egykori vívóterem helyén, a félemeleten. „Maquisard”-nak hívták. Egész éjjel nyitva volt. Tombolt az infláció a városban; dollárral, arannyal, esetleg cigarettajeggyel fizettek a vendégek; hátul egy kis fülkében Péternek aranymérlege volt, s azt hiszem, zugbankárkodással is foglalkozott; Lili a pult mögött trónolt, mint valaha a Raguzában Zrínyi Ilona; tánczenekar játszott estétől, egy dzsesszesített Chopin-

keringő volt a kedvenc számuk; külföldi rendszámú és magyar gépkocsik álltak lent a kapu előtt a sáros latyakban vagy a friss hóban; ilyen eszpresszó volt a Maquisard.

2. Álarcos sólymok

Úgy látszik, Lili nevén futott az egész vállalkozás, mert egy fél év múlva, amikor a rendőrség bezárta a már híressé vált félemeleti mulatót, nem Pétert tartóztatták le, hanem a feleségét. Ugyanis feleségül vette Lilit még Franciaországban, amikor az asszony megörökölte az antibes-i kis házat.

Karácsonyi Lili egy évet ült. 1947 tavaszán Pécelen volt dolgom, s kerékpáron mentem át. Egy erdőgazdaság telepén kerestem valakit. Útbaigazítottak. Túl a falu végén, szántóföldek közt végre bebicikliztem a telep nyitott kapuján. Seholy lélek. Néztem jobbra, néztem balra. Egy csomó épület állt kétoldalt, de látszólag teljesen elhagyatottan. Körüljártam két-három épületet, s ahogy visszakanyarodtam a középső, széles térségre, hirtelen majdnem leestem a biciklimről. Már előbb láttam, hogy a nagy pázsitos virágágy körül alacsony cölöpök vannak a földbe verve. Az egyik cölöpnek most megmozdult a feje, amint lassan elhaladtam mellette a kerékpáromon. Egy hatalmas, sapkás madár nézett utánam, azaz csak nézett volna, mert nem látott semmit a fejére húzott álarctól, s ennél fogva csak tétován, alig észrevehetően mozdított egyet a nyakán. Álarcos vadászsólymok ültek valamennyi karón, odaláncolva, teljesen mozdatlanul. Megadással ültek, de valamilyen furcsa, érthetetlen várakozás volt a tartásukban, a rabság ijesztő méltósága, ahogy vakon, nagyon lassan fordították utánam a fejüket. Ijedtemben majdnem felborultam biciklistől.

Itt volt állásban Halász Péter. Vizslákat idomított, s itt is lakott. Aznap nem találkoztam vele, de néhány nap múlva újra el kellett jönnöm, mert azt sem találtam otthon, akit kerestem. Petár csizmát viselt, s a biztonság kedvéért az előnevén és a második keresztnévén: Csetneki Pálként szerepelt. Elmondta, hogy Lili két hónap múlva szabadul. Elmondta, hogy melyik rokona szerezte neki ezt az állást. Aztán megmutatta a szobáját. „Min alszol?” - kérdeztem csodálkozva. Óriásit nevetett. Két szál matraca volt a falnak támasztva, mert napközben nem lehetett volna belépni a szobába, ha lefekteti őket a földre. Borral kínált, cigarettát sodort nekem, marasztalt. A kutyái szerették; a sólymokat etette, egyet a vállára vett: azok is szerették. De nem hasonlított semmilyen tekintetben ezekhez az álarcos, féllábukon finom kis láncot zörgető rab madarakhoz, csak éppen közöttük élt egy jó fél esztendeig.

3. Palmírozás

Pécelről nemsokára eltűnt; több mint öt évig nem találkoztam vele, s csak hallomásból tudom, hogy sok mindenfélével megpróbálkozott, mielőtt újra a fővárosban kapott volna állást, 1948 táján, a Művészeti Alkotások NV-nél. Itt eleinte raktáros volt, aztán csomagoló, végül némileg jobb fizetéssel szobrocskákat mintázott és másolt, államférfiak apró mellszobrait. Festeni kezdett. Képtelen vagyok számot adni róla, hogyan történt, de tagadhatatlan, hogy üstökös-szerű pályát futott be az én mesterségemben, hihetetlenül rövid idő alatt. Még csizmában járt, a péceli csizmáit hordta még mindig, s már közismert és tekintélyes festőnek számított. A „csizmás Halásznak” hívták eleinte, de hamarosan kedves „Petárja” lett mindenkinek, mert ezek a mogorva, egymást gyűlölő, kényszeredetten szellemeskedő vagy hallgatag, mélabús,

alamuszi, büntudatos és mániás művészek Pétert őszintén megszerették. Mondhatnám, a természet gyermeke volt közöttük; jókedvű, fesztelen, szinte-szinte becsületes fiú. Nagy lelkesedéssel és nagy szorgalommal dolgozott, leszólta saját műveit, s a régi szerény, szeretetre méltó modorával mindenkit levett a lábáról. Nem irigykedett kartársaira; igaz ugyan, hogy nem is volt miért irigykednie; többet keresett mindnyájuknál. Már a rózsadombi, gyönyörű nagy lakásban laktak, amikor 1952-ben valakinek az érdekében fel kellett mennem hozzá.

Lili fogadott, felkísért az emeleti műterembe, és bejelentés nélkül rányitottunk Péterre. Egy tükör előtt állt éppen, háttal az ajtónak, s valamit hadonászott a levegőben. A felemelt jobb kezét lengette, mint egy szemafor. Az ajtó csikordulására összerezzent, gyorsan megfordult, és ledobott az asztalra néhány kártyalapot. Tudta, hogy jövök, s mintha egy kicsit félt volna ettől a találkozástól. Legalábbis úgy láttam, hogy miközben, szokása szerint, zajos és vidám lelken-dezéssel indult felém, a szeme óvatos várakozással, kissé nyugtalanul keresi a pillantásomat.

- Mit csinálsz ott a tükör előtt, te marha? - kérdeztem akaratlanul.

Egy hatalmas méretű vásznon vasöntő munkások serénykedtek; ezen dolgozott Péter egész délelőtt, s csak egy kis pihenőt tartott az imént; leszállt a készülő műről, és pihenésképpen egy régi bűvészmutatványát gyakorolta egy csomag francia kártyával. Most felragyogott a szeme, ahogy az arcomra nézett; meggyorsította a lépteit, és két kézzel megölelt. Aztán örömeiben az egyik kártyatrükkjének a titkát is megmutatta: a „palmage-t”: hogy miként tud eltüntetni egy lapot a levegőben vagy bárhol, hogyan csippenti be a keze fejéhez illesztett kártya két szélét a kisujja és a gyűrűsujja, valamint a középsőujja és a mutatóujja közé. „Üres a kezem” - mutatta a tenyerét. Aztán nagyon lassan forгатni kezdte a kezét, és fordulat közben hirtelen behajította az öklét, s hüvelykujjával behúzta a kártyalapot a tenyerébe. Most meg a keze feje volt üres. Ide-oda tudta forгатni a kezét a levegőben, s közben villámgyorsan tologatta hüvelykujjával a kártyát előre-hátra, mintha sínek közt járna, hogy a néző sose lássa. „Csak sokat kell gyakorolni, tudod” - magyarázta. Ekkor negyvenéves volt.

4. Egy festő temetése

Amikor másodszor jártam ebben a lakásban, megint egy káprázatnak, másféle szemfényvesztésnek estem áldozatul. Egyre csak Péter arcán tűnődtem. Aznap reggel olvastam a halála hírért; Lili csomagolt. Egy fekete dobozban ott voltak a festményeiről készült fényképfelvételek; mintha élete műve lenne itt a koporsóba zárva. Néhány gyerekkori képéről a régi, jól ismert arca mosolygott rám. Vajon milyen lehet most, a ravatalon? Szerettem volna azt hinni, hogy szép halott; de nehezen tudtam elképzelni őt mosoly nélkül.

Egyszer láttam Petárt komoly arccal. Kőszegen egyszer almát loptunk az intézeti kis kórház kertjében, és Péter leesett a fáról. Nem nagyon magasról, de elég szerencsétlenül. Beakadt a lába, és a fejére esett. Elvesztette az eszméletét; ketten cipeltük fel a hálóterembe, rettenetesen meg voltunk ijedve, ma sem értem, hogy sikerült észrevétlenül feljutnunk vele a második emeletre. A faágak összekarcolták, s az arca véres volt és sáros. Törölgettem egy vizes törölközővel. Az volt a baj, hogy a vér és a sár alatt krétafehér, szederjes, penészes-sajtszínű volt ez az arc; ettől rémültem meg igazán, mert még mindig nem tért magához. Halottnak hittem, de nem volt szép halott. Duzzogó, komoly, sajtyszerű, csúnya arca volt.

Aztán, nem tudom, miért, Adriani Alisz arcára gondoltam, ahogy keresgéltem a fényképek közt a fekete dobozban. Talán az jutott eszembe, hogy halotti maszknak sokkal alkalmasabb Alisz arca, mint Péteré. Mikor utoljára láttam, közvetlenül a háború után, vagyis még fiatalon,

máris olyan volt, mintha az arca már nem élne. Azt beszéltek róla, hogy teljesen elzüllött, komolyan iszik, egy színésznővel él együtt. A gyáruk már nem volt meg; de öccse a vagyon egy részét még a német megszállás alatt kimentette Svájcba. De Alisz Budapesten lebzsel, s mindenfélét meséltek róla; hogy rendőrségi besúgó, hogy valódi grófnőket közvetít az újsütetű politikai nagyságoknak; tücsköt-bogarat, amiből persze egy árva szó sem volt igaz, tudtam. De az arca, ezt láttam, egészen kiszáradt, elfonnyadt. Egyáltalán nem hatott züllöttnek, sőt inkább olyan volt, mint egy negyvennyolc éves apáca arca, sárgult és fénytelen, távol minden földi szenvedélytől. A viselkedése és öltözködése is kínosan szolid, kiszámítottan tiszteletet követelő volt. Csak abban az egyben különbözött az apácáktól, hogy ki volt festve: korán kiszikkadt bőréré ráfestette a régi arcát.

Aztán Lili arcát néztem suttyomban, mialatt csomagolt. Ez az asszony sosem változott. Mikor kijött a börtönből, akkor sem lett öregebb, s persze fiatalabb se. Éppen olyan volt most is, mint első találkozásunkkor a Raguza-kávéházban. Ha meghal majd, akkor is ilyen marad. Elmerülten rakosgatott a bőröndjeibe. Meghatódtam rajta; hogy tud majd élni ezután - gondoltam, Péterje nélkül?

Óvott, ne fessek új portrét Petárról. Én mégis átjavígtattam a régi arcképét, s még ezt a meghatottságomat is belefestettem imitt-amott. Pedig szemfényvesztés volt az egész; olcsó kártyatrükk.

Lili elutazott Párizsba, hogy eltemesse az urát, aztán egy hét múlva kitudódott, hogy Halász Péter él, esze ágában sem volt meghalni. Még idehaza, az elmúlt évek alatt, összevásárolt egy csomó értékes képet; régi és új mesterek vásznait. Lelakkozta valamennyit, rájuk festette saját műveit, és kivitte Párizsba kiállítani. A képeket aztán könnyűszerrel le lehet mosni és értékesíteni. Egész vagyont csempészett ki magának. Élete műve lecsurgott majd a padlóra az oldószerrel együtt. Kint akart maradni Franciaországban; mert úgy látszik, megunta a festészetet; és csak azért játszotta el saját halála komédiáját, hogy a temetése ürügyén Lili utána mehessen. Pedig az asszony antibes-i háza már nincs meg; eladták 1945-ben, s az ára elúszott a Maquisard-eszpresszón. Adriani Alisz Zürichben lakik, egy bérházban a Paradeplatzon. Akkoriban szökött át a határon a barátnőjével együtt, amikor Lili kiszabadult a börtönből. Egyszóval, még élnek, úgy hallom, mind a hárman.

(1943; 1957)